

НАВРҮЗИ ОЛАМАФРҮЗ ХУҶАСТА БОД!

ИНСОН, ҲУҚУҚ ВА ОЗОДИҲОИ Ӯ АРЗИШИ ОЛӢ МЕБОШАД

МИНБАРИ ҲУҚУҚШИНОС

E-mail: law.tnu.tj@gmail.com

НАШРИЯИ ФАКУЛТЕТИ ҲУҚУҚШИНОСИИ ДМТ

№ 5-6 (147-148) 20-УМИ МАРТИ СОЛИ 2021, ШАНБЕ

Боиси ифтихори мардуми куханбунёди тоҷик аст, ки ба шарофати истиклолу озодӣ Наврӯз — ин чашни ниёғони соҳибфарҳанги мо эҳё гардида, мазмуну моҳияти нав пайдо карда, ҳоло ба яке аз беҳтарин ойинҳои мардуми мамлакат табдил ёфтааст.

Ниёғони мо ханӯз аз замонҳои бисёр қадим рӯзи аввали солшумории шамсиро рӯзи нахустини баҳор - бедоршавии табиат, олами наботот, оғози киштукор ва такмилу танзими олам медонистанд.

Ин чашн аз даврони бостон то имрӯз ҳамчун рамзи пайванди ногузастанӣ миёни табиат ва инсон, айёми покиву сафо, муҳаббату дӯстӣ ва бахшоишу самимият

таҷлил мегардад.

Наврӯз на танҳо чашни оғози сол ва эҳёи табиат, балки тақонбахши андешаи таҳаммулгароӣ, ваҳда-ту сарчамъии инсоният ва дар айнаи замон омили тақвиятдиҳандаи ифтихори миллии мо мебошад.

Бигзор, чашни Наврӯз ҳамчун решапайванди наслҳо, пайвандгари ди-рӯзу имрӯз, таҷассумгари суннатҳои неки ниёгон ва мероси нодири аҷдодамон барои мардуми шарифи Тоҷикистон, аз ҷумла ҷавонони оянда-сози мо ба сифати арзиши бебаҳои маънавӣ хизмат намояд.

Эмомалӣ РАҲМОН

Муассис:
Факултети
ҳуқуқшиносии ДМТ
www.law.tnu.tj

Сармухаррир:
Эмомалӣ
МИРАЛӢ
www.law.tnu.tj@gmail.com

Муовини сармухаррир:
Ҳамза БОБОХОНЗОДА
Мухаррир:
Некрӯз САФАРЗОДА
Тарроҳ:
Акмал Шарипов

ХАЙАТИ ТАҲРИРИЯ:
Раҳмон Д.С.

доктори илмҳои
ҳуқуқшиносӣ,
профессор, декани
факултети ҳуқуқшиносӣ;
Сафарзода Б.А.
профессори кафедраи
ҳуқуқи инсон ва
ҳуқуқшиносии муқоисавӣ;

Маҳмудов И.Т.
мудири кафедраи ҳуқуқи
судӣ ва назорати прокурорӣ;
Абдуллоев П.С.
муовини декан оид
ба илм ва робитаҳои
байналмилалӣ;
Сулаймонов Ф.С.
дотсенти кафедраи ҳуқуқи
байналмилалӣ.

ХАЙАТИ МУШОВАРА:
Ватанзода М.М.

Муовини аввали раиси
Мажлиси намояндагони
Мажлиси Олии ҶТ.
Имомзода М.С.
Вазири маориф ва илми
ҶТ, академики АМИ ҶТ.
Хушвахтзода Қ.Х.

доктори илмҳои иқтисодӣ,
профессор, ректори ДМТ,
Тоҳиров Ф.Т.

академики АМИ ҶТ
Маҳмудзода М.А.
профессори кафедраи
ҳуқуқи гражданин,
академики АМИ ҶТ.

Насриддинзода Э.С.
профессори кафедраи
назария ва таърихи давлат
ва ҳуқуқ, узви вобастаи
АМИ ҶТ;

Раҳимзода М.З.
профессори кафедраи
ҳуқуқи соҳибкорӣ
ва тичорат, узви вобастаи
АМИ ҶТ.

ШАРТҲОИ
ҚАБУЛИ МАВОД:
Дастнавис қабул карда
намешавад.

Мавод бояд бо ҳуруфи Times
New Roman Tj 14 ҳуруфчинӣ
шуда бошад.

Рӯзнома на ба ҳамаи андешаи
муаллифони мувофиқ аст ва ақо-
лиди мухтасирро ба хотири риояи
чандандешӣ ба таъби мерасонад.

Рӯзнома дар Вазорати фарҳан-
ги ҶТ таҳти №0336/рз аз 18-
уми март соли 2016 ба қайд
гирифта шудааст.

Нишони идора: ш. Душанде,
Буни Хисорак, шаҳраки
Донишҷӯён, факултети
ҳуқуқшиносии ДМТ.

Телефон: (+992) 907-67-20-20
(+992) 939-25-98-28

Теъдод: 1000
Навбатдори шумора:
Миралӣ Собир

ПЕШГИРИИ ҲОЛАТҲОИ КОРРУПСИОНӢ

Таърихи 16-уми март соли 2021 дар бинои асосии До-
нишгоҳи миллии Тоҷикистон
воҳурии намоёндагони Агентии
назорати давлатии молиявӣ ва
мубориза бо коррупсияи Ҷумҳу-
рии Тоҷикистон бо устодону
кормандони ин даргоҳ баргузор
гардид. Дар нишаст ректори до-
нишгоҳ, профессор Хушвахтзо-
да Қобилҷон Хушвахт, муовини
сардори Раёсати таҳлили ҳав-
фҳои коррупсия ва пешгирии
ҳуқуқвайронкунии корруп-
сионии Сарраёсати пешгирии
коррупсияи Агентӣ Турсунзо-
да Шодком Худоймурод, сар-
мутахассиси Раёсати таҳлили

ҳавфҳои коррупсия ва пешги-
рии ҳуқуқвайронкунии корруп-
сионии Сарраёсати мазкур
Раҳмонзода Умед ва мудири

кафедраи ҳуқуқи ҷиноятӣ ва
муқовимат бо коррупсияи фа-
култети ҳуқуқшиносии дониш-
гоҳ Сафарзода Анвар Исло-

иштирок ва суҳанронӣ наму-
данд.

Дар нишаст мазкур доир ба
пахлуҳои гуногуни масъалаҳои
хусусияти коррупсионӣ дошта
ва роҳҳои пешгирӣ кардан аз
он ибрози андеша карда шуда,
ҳамчунин дурномаи он низ аз
ҷониби ҳозирин пешбинӣ гар-
дид.

Дар фарҷом, ректори до-
нишгоҳ, профессор Хушвахт-
зода Қ.Х. ба ҳозирин изҳор
и сипосу миннатдорӣ баён
намуда, гузаронидани ҷунин
нишасту воҳуриҳоро кори
нек ва муфид маънидод на-
муданд.

СЕМИНАРИ ИЛМӢ

Нишаи аввали рӯзи 16-уми
март соли 2021 бо ташаббу-
си кафедраи назария ва таъри-
хи давлат ва ҳуқуқи факултети
ҳуқуқшиносии Донишгоҳи мил-
лии Тоҷикистон семинари илмӣ-
назариявӣ баргузор гардид. Дар
кори он роҳбарияти Донишгоҳ ва
факултети ҳуқуқшиносӣ, устодону
кормандони факултет, олимону
донишмандони соҳа, аспиранто-
ну унвонҷӯён, магистрҳо ва намо-
яндагони муассисаҳои таҳсилоти
олии касбии кишвар иштирок
доштанд. Зимни ифтиҳои ҳа-
моиши илмӣ декани факултети
ҳуқуқшиносӣ, доктори илмҳои
ҳуқуқшиносӣ, профессор Раҳмон

Д.С. ба муҳимият ва аҳамияти
мавзӯҳои ҳамоиши илмӣ ишора
намуда, гузаронидани ҷунин се-
минарҳои илмиро ба мақсад му-
вофиқ шумориданд.

Сипас, аз рӯи барнома
мавзӯҳои илмӣ иштирок-
чиён шунида шуданд. Маъруза-
чиён зимни баромад аҳамият
ва моҳияти масъалаҳои барраси-

шавандаро шарҳ дода, ҳамчунин
мушкилот ва дурномаи онро низ
пешбинӣ намуданд.

Дар фарҷоми семинари илмӣ-
назариявӣ байни маърузачиён ва
ҳозирин мувоҳисаи илмӣ сурат ги-
рифт. Инчунин, қайд гардид, ки
пайваста баргузор намудани ҷунин
чорабиниҳои илмӣ аз ҷониби фа-
култети ҳуқуқшиносӣ барои тар-
бия намудани олимони ҷавон саҳм
гузошта, баҳри омода намудани
ҳимоя кардани рисолаҳои илмӣ аз
ҷониби факултети ҳуқуқшиносӣ
барои тарбия намудани олимони
ҷавон саҳм гузошта, баҳри омода
намудани ҳимоя кардани рисо-
лаҳои илмӣ аз ҷониби онҳо зами-
на мегузорад.

Таҳияи Миралӣ СОБИР

ДИФОИ РИСОЛАИ ДОКТОРӢ

Факултети ҳуқуқшиносии
ДМТ пайваста талош менамо-
яд, ки олимону донишмандони
соҳаи ҳуқуқшиносӣ аз дастги-
рӣ ва шароити фароҳамовар-
даи Ҳукумати кишвар истифода
намуда, дар рушди илми ва-
танӣ саҳмгузор бошанд. Аз ин
ҷост, ки устодони ин боргоҳи
илму маърифат пайваста дар
талоши анҷом додани таҳқиқо-

тҳои илмӣ буда, дар ташаккули
илми ҳуқуқшиносии ватанӣ
ҳиссагузори менамоянд. Дале-
ли гуфтаҳои ҷавуззикр ҳимоя
намудани рисолаи докторӣ аз
ҷониби дотсенти кафедраи
ҳуқуқи гражданин Ғаффорзо-
да Илҷон Ғаффор мебошад.
Мавсуф таърихи 18-уми март
соли 2021 рисолаи доктории худ
дар мавзӯи «Проблемаҳои
вазъи ҳуқуқи қӯдак тибқи ко-
нунгузори Ҷумҳурии Тоҷики-
стон: тадқиқоти сивилистӣ» аз
рӯи ихтисоси 12.00.03 — ҳуқуқи
гражданин; ҳуқуқи соҳибкорӣ;
ҳуқуқи оилавӣ; ҳуқуқи байнал-
милалӣ хусусӣ (илмҳои ҳуқуқ-
шиносӣ) сарбаландона дифоъ
намуд.

Аз ин рӯ, идораи рӯзномаи
“Минбари ҳуқуқшинос”, садо-
рати факултети ҳуқуқшиносӣ ва
устодону кормандони ин дар-
гоҳ Ғаффорзода И.Ғ.-ро бо ин
дастоварди илмиаш самимона

табрик намуда, ба эшон қамол-
оти муваффақона ва бурдбо-
риҳои беназирро дар соҳаи илм
таманно менамоянд.

Таҳияи Азимҷон ҶУРАЕВ

РӮЗИ МАТБУОТ

Дар асоси Қонуни Ҷумҳу-
рии Тоҷикистон “Дар бораи
рӯзҳои ид” ҳамасола дар кишвар
11-уми март ҳамчун Рӯзи мат-
буоти тоҷик таҷлил карда ме-
шавад. Зеро, маҳз 11-уми март
соли 1912 шумораи аввали на-
хустрӯзномаи тоҷикии “Бухорои
шариф” аз нашр баромада буд.
Имрӯз дар Тоҷикистон 621
рӯзномаву маҷаллаи давлативу
хусусӣ чоп мешавад, ки гувоҳи
волои озодии суҳан дар кишвар
мебошад.

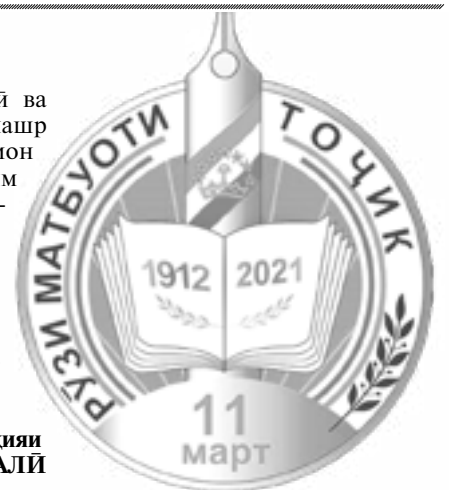
Рӯзномаи “Минбари ҳуқуқ-

шинос”-и факултети ҳуқуқшиносии
ДМТ ҳамчун моҳнома аз моҳи март
соли 2013 инҷониб чоп мегардад ва
рӯзномаи соҳавӣ махсуб меёбад. Дар
рӯзнома мақолаҳо бо забони тоҷи-
кӣ, русӣ ва англисӣ нашр карда ме-
шаванд. Ҳадаф ва вазифаҳои асосии
рӯзномаи “Минбари ҳуқуқшинос”
интишори маълумоти илмӣ-наза-
риявӣ, таҳлилҳои ҳуқуқӣ, таълиғи
дастовардҳои илмӣ-ҳуқуқии омӯз-
горон, олимону аспирантон, до-
кторантон, кормандони факул-
тети донишгоҳ ба ҳисоб рафта,
дар он ҳамзамон мақолаҳои кор-

мандони мақомоти давлатӣ ва
мақомоти хифзи ҳуқуқ ба нашр
расонида мешавад. Ҳамзамон
дар рӯзнома раванди таълим
ва тарбия дар факултети до-
нишгоҳ инъикос гардида,
оид ба пахлуҳои гуногуни
густариши соҳаҳои ҳуқуқ
мавод ба таъби расонида ме-
шавад.

Рӯзи матбуоти тоҷик ҳу-
моюн ва фарҳунда бод!

Таҳияи
Эмомалӣ МИРАЛӢ

НАВРӮЗ ТАЪРИХИ ЗИЁДА АЗ 5 ҲАЗОР СОЛА ДОРАД АСТ.

ХОНИШИ СИЁСӢ

Дар замони муосир баланд бардоштани донишҳои ҳуқуқӣ ва сиёсии ҷавонон чихати ноил гардидан ба ҳадафҳои ҷомеаи инсонӣ ва давлати мустақил замина мегузорад. Маҳз бо мақсади баланд бардоштани донишҳои сиёсии донишҷӯёни факултети ҳуқуқшиносии ДМТ таърихи 11 март соли

2021 дар асоси нақшаи дучониба байни Кумитаи кор бо ҷавонон ва варзиши назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дар мувофиқа бо Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон дар факултети ҳуқуқшиносӣ хониши сиёсӣ бо усули «Факултет ба факултет» баргузор карда шуд. Дар баргузори чора-

бинии мазкур устодони факултети ҳуқуқшиносии ДМТ ва намояндагони Кумитаи кор бо ҷавонон ва варзиши назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон иштирок намуда, бо маърузаҳо баромад намуданд. Қайд карда шуд, ки ҷавонон дар раванди ҷаҳонишавӣ набояд ҳеҷ гоҳ зиракии сиёсиро аз даст диҳанд.

Факултети ҳуқуқшиносии ДМТ пайвасти чихати татбиқи сиёсати давлатӣ дар соҳаи маориф ва баланд бардоштани донишҳои сиёсии донишҷӯён ҳамкориҳои судмандро бо мақомоти дахлдори давлатӣ ба роҳ мемонад.

Таҳияи Шерзода БУРҲОНАЛӢ

«ФУРӢҒИ СУБҲИ ДОНОӢ КИТОБ АСТ»

Озмуни «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст» ҳамасола дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо шукӯҳи шаҳомати ҳосса таҷлил карда мешавад, ки дар ин ҷода нақши Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ — Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон бениҳоят бузург мебошад.

Садорати факултети ҳуқуқшиносии ДМТ сиёсати пешгирифтаи давлату ҳукумати кишварро дар самти тарбияи намуни ҷавонон ва ба китобхонӣ ҷалб намудани онҳо ҳаматарафа дастгирӣ намуда, пайвасти бо донишҷӯён дар ин самт кор мебарад. Маҳз натиҷаи чунин иқдомҳост, ки донишҷӯёни факултети ҳуқуқшиносӣ дар даври ҷумҳуриявии озмуни «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст» иштирок намуда, сазовори ҷойҳои ифтихорӣ гардиданд.

Таърихи 15-17-и март соли равон даври донишгоҳии озмуни «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст» дар соли 2021 баргузор гардид, ки дар он низ донишҷӯёни факултети ҳуқуқшиносӣ иштироки ғафл доштанд. Аз ҷумла, дар он донишҷӯён Ҳафиззода Н.Д., Ҳабибуллозода Ш.Ҷ., Абдурашиди А., Забиров Ш., Давлатова Ҷ., Косимова М., Рачабзода Б., Фатохзода М., Холлова Ш., Рачабова Ш., Рузикизи Ф., Хоркашева Х., Абдусаторов Ҷ., Махмудов М., Рустамзода Ш., Мачидзода З. ва Иброҳимзода Б. иштироки ғафлони намуна, гурӯҳе аз онҳо ба даври баъдӣ роҳ ёфтанд.

Садорати факултети ҳуқуқшиносӣ минбаъд низ барои ба китобу китобхонӣ ҷалб намудани донишҷӯён талош намуда, бад-ин васила онҳоро дар рӯҳияи ватандӯстӣ, ҳештаншиносӣ ва эҳтироми ҳуқуқи озодаҳои дигарон тарбия хоҳад намуд.

НАВРӢЗ ДАР «НАВРӢЗНОМА»

Калимаи «Наврӯз» маънои «Рӯзи нав»-ро дорад. Ин иди баҳор, яқум рӯзи соли нав, рӯзи баробари баҳор мебошад. Рӯзҳои асосии ид аз 21 то 22-юми март мебошад. Дар ҳар як шаҳрҳои ин идро бо расму русуми оини гуногун ҷашн мегиранд. Қадимтарин сарчашма оид ба Наврӯз ин китоби муқаддаси зардуштиён — Авесто мебошад. Таърихи гузаштаи Наврӯз дар «Наврӯзнама»-и Умари Хайём чунин шарҳ дода шудааст: «Сабаби ном ниҳодани Наврӯз он будааст, ки чунин бидонистанд, ки Офтоб ду давр бувад. Яке он ки ҳар сесаду шасту панҷ рӯз рубъе аз шабонарӯз ба аввали дақиқаи ҳамаи боз ояд ба ҳамаи вақту рӯз, ки рафта буд, бад-ин дақиқа натавонад омадан. Ҷаҳи ҳар сол аз муддат ҳаме кам шавад. Ва чун Ҷамшед он рӯзро дарёфт «Наврӯз» ном ниҳод ва ҷашн оидин овард. Ва пас аз он подшоҳон ва дигар мардумон бад ӯ иқтидо карданд. Пас аз он ба ҳазору чаҳорсад шасту як сол ба ҳамаи рӯз бозрасид. Ва он муддат ҳафтоду се бор қирони Кайвон ва Урмузд бошад, ки онро «қирони асғарӣ» хонанд ва ин қирон ҳар бист сол бошад. Ва ҳар гоҳ, ки Офтоб давраи ҳештан сипари қунаду бад-ин ҷой бирасад ва Зӯҳал ва Муштариро ба ҳамин бурҷ, ки ҳубути (фаромадани) Зӯҳал андар ӯст, қирон бувад бо муқобили ин бурҷи Мизон Зӯҳал андар

ӯст, ки давр ин ҷо ва як давр он ҷо бад-ин тартиб, ки ёд карда омаду ҷойгоҳи қабокиб намуна шуд. Чунон ки Офтоб аз сари ҳамаи равон шуду Зӯҳалу Муштарӣ бо дигар қабокиб он ҷо буданд, бо фармони Эзиди таъло олам дигаргун гашт. Ҷиҳҳои нав падида омад, монанди он ки дархурди олам ва гардиш буд. Чун он вақтро дарёфтанд, маликони Аҷам аз баҳри бузургдошт Офтобро аз баҳри он ки ҳар қас ин рӯзро ҷашн сохтанд ва оламиёнро хабар доданд, то ҳамагон онро бидонанд ва он таърихро нигоҳдоранд. Ва чунин гӯянд, ки Каюмарс ин рӯзро оғози таърих кард. Ва чун як даври Офтоб бигашт, солро дар муддати сесаду шасту панҷ рӯз ба дувоздах қисмат кард, ҳар баҳше сӣ рӯз. Ва ҳар якеро аз он номе ниҳоду ба фаршита бозбаст аз он дувоздах фаршита, Эзиди таборақ ва таоло эшонро ба олам гумоштааст. Пас, он гоҳ даври бузургро, ки сесаду шасту панҷ рӯз рубъе ва шабонарӯзи аст, «соле бузург» ном кард ва ба чаҳор қисм кард. Чун чаҳор қисм аз ин соли бузург бигзарад. Наврӯз бузургро нава гаштани аҳвали олам бошад. Ва бар подшоҳон вочиб аст оин ва расми мулк ба ҷой овардан аз баҳри муборақ ва аз баҳри таърихро ва хуррами кардан ба аввали сол ҳар ки рӯзи Наврӯз ҷашн қунад ва ба хуррамӣ пайвандад, то наврӯзи дигар умр дар шодӣ ва хуррамӣ

Бобоҷон НУРАЛИЗОДА
донишҷӯи соли 1

гузорад. Ва ин таҷриба ҳуқуқом аз барои подшоҳон кардаанд. Пас, Каюмарс ин муддатро бад-ин гуна ба дувоздах бахш карду ибтидои таърих падида кард. Ва то он муддат қабиса накарда буданд ва мардумон ҳам ба он мефаршанд то бар рӯзгори Ардашери Бобакон, ки ӯ қабиса карду ҷашн бузург дошт ва аҳднома бинавишт ва он рӯзро «Наврӯз» бихонд. Ва ҳам бар он оин мефаршанд то ба рӯзгори Нӯшервони Одил. Чун Айвони Мадоин тамом гашт, Наврӯз кард ва расми ҷашн ба ҷой овард, чунон ки оини эшон буд қабиса накарда ба гуфт «ин оидин баҷо монанд, то ба сари давр, ки Офтоб ба сари Саратон ояд, то он ишорат, ки Каюмарс ва Ҷамшед карданд аз миён бархезад». Ин бигуфт ва дигар қабиса накард, то рӯзгори Маъмуни халифа ӯ бифармуд, то расад бикарданд ва ҳар соле, Офтоб ба ҳамаи омад, Наврӯз ид фармуд кардан. Дар бораи ба вақти мизони баҳор овардани иди Наврӯз дар замони Хилофати араб қӯшишҳои зиёде карданд ва оқибат ба вақти таърихи худ баргардониданд. Танҳо соли 392-юм хичрӣ — дар натиҷаи ҳар чаҳор сол як рӯзи ақиб мондан ба аввали ҳамаи расид».

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷашни Наврӯз аз 21 то 24-уми март таҷлил карда мешавад. Дар ин рӯз мардуми тоҷик истироҳат менамоянд. Бори дигар Соли нави аҷлоӣ — Наврӯзи оламафрӯз мубораку хучаста бод!

НАВРӢЗ ПЕШ АЗ ПАЙДОИШИ ДИНҲОИ ҶАҲОНӢ БА ВУҶУД ОМАДААСТ.

Далер РАҲМОН
номзоди илмҳои ҳуқуқшиносӣ,
судияи суди н. Сино

МАКТАБИ ДАВЛАТДОРӢ ПЕШВОИ МИЛЛАТ

Дар таърихи башариат шахсиятҳое арзи ҳастӣ мекунанд, ки бо нури нубуғ, истеъдоди фитрӣ, заковат ва бо дониши худ роҳи ҳамасрон ва ояндагонро рӯшан месозанд. Онҳо вақте арзи ҳастӣ мекунанд, дину диёнат дар ҳолати инхитот қарор дорад ва замони хунрезиву ситамкорӣ фаро расида, ба ҷисму рӯҳи инсон таъсири шадиди худро мерасонад, гӯё дар ин лаҳзаҳои ҳасос роҳи наҷот набошад, аммо дар рӯзгор афроде зухур мекунанд, ки ин муаммоҳои сарбастаро мекушоянд ва дар сафҳаи таърихи башарӣ бо номи «Қаҳрамон» шинохта мешаванд.

Миршаробзода Салоҳиддин
магистри соли 1

Миллати тоҷик яке аз миллатҳои куханбунёд ва дорои таъриху фарҳанги пурғановат мебошад. Таҷрибаи давлатдорӣ ва идораи давлатии худро ба ақвом ва миллатҳои дигари минтақа омӯзонида, пойдории моҳияти онро қарнҳо нигоҳ доштааст.

Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар таърихи навини давлатдорӣ тоҷикон аз ҷумлаи онҳоест, ки на танҳо дар сарҷамъии миллату давлат, балки эҳё намудани падидаҳои неку писандида ва арзишҳои волои фарҳангии ниёгонамон хизматҳои барҷаста кардааст. Инъикоси чехраи Пешвое, ки халқи беш аз ҳазорҳо сол тамаддун доштара бори дигар эҳё намуда, ҳамчун миллати куханбунёд дубора онро ба арсаи сиёсати ҷаҳонӣ ворид сохта, халқи гирифтори нобудиро наҷот додааст.

Хидматҳои бузурги Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ — Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон, ки дар ғоҷабортарин даврон аз таърихи муосири миллат бо ҷасорати инсонӣ ва хиради сиёсӣ тавонистааст, яққол ба ҳамсафари содиқаш коми оташи ҷангро хомӯш намояду миллатро аз завоҷбӣ наҷот диҳад, шоистаи таҳсин буда, онро ибратбахши ҳамагон метавон маънидод намуд.

Миллат дар лаҳзаҳои ҳассоси таърихӣ аввали солҳои 90-уми қарни гузашта барои давлат шахсиятеро эҳдо намуд, ки пойдории сулҳу субот, ҳифзи ягонагӣ ва тамомияти арзии мамлакат, таъмини суботи сиёсӣ ва ҳамгироии ҷомеа, ислохоти конституционӣ, барқарор шудани давлати ҳуқуқбунёд ва демократӣ бо он робитаи ногустастанӣ пайдо кард. Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ — Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон тарафдорӣ худро аз барпо кардани давлати демокративу ҳуқуқбунёд ханӯз дар Иҷлосияи XVI-уми таърихӣ Шӯрои Олии ҶТ таъкид карда буданд. Ба ҳамагон маълум аст, ки андешаҳои ба барпо кардани давлати демокративу ҳуқуқбунёд ханӯз дар иҷло-

сияи таърихӣ Мутобик

садо дода буданд. ба ин, Тоҷикистон ба ҷомеаи ҷаҳонӣ дар хусуси асосҳои давлати демократии ҳуқуқбунёд дунявӣ ҳамчун самти стратегии инқишофи

ҷомеаи мамлакат башорат дод. Ҳадафҳои бознағардандаи Тоҷикистон дар ин самт ханӯз дар Изҳорот аз 31 декабри соли 1992 таҷассум гардида буд. Таъкид гардид, ки «мо ҷандин маротиба гуфтем ва боз такроран мегӯем, ки тарафдори сохтани давлати демократии ҳуқуқбунёд ва дунявӣ мебошем ва ин усули пешакардаи мо мутобик ба арзишҳои умумибашарӣ мебошад».

Яке аз дастовардҳои бузурги Пешвои миллат дар замони муосир таъмини фазои озоди демократӣ, мавҷудияти гуногунандешии сиёсӣ, заминаҳои ҳуқуқии рушди ҷомеаи шаҳрвандӣ, эътирофи ҳуқуқҳои инсон ҳамаҷун арзиши олӣ ва рӯ овардан ба сиёсати таъмини шароити арзандаи зиндагӣ ба ҳар кас дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад. Фазои озоди демократӣ халқи тоҷикро ба ҷараёни анъанаи давлатдорӣ пешқадами ҷаҳонӣ шомил намуда, ба ҷаҳониён муаррифӣ намуд, ки миллати тоҷик қудрат дорад ва метавонад ҳастӣ ва рушди ҳаёти сиёсӣ ва иҷтимоии худро мисли дигар кишварҳои пешрафта дар асоси дастовардҳои навин роҳандозӣ намояд.

Боиси қайд аст, ки мактаби давлатдорӣ Эмомалӣ Раҳмон ханӯз бо шарофати Пешвои муаззами миллат соли 2013 дар заминаи Донишқадаи тақмили ихтисоси хизматчиёни давлатӣ, Донишқадаи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки ҳозир номи Академияро гирифтааст, таъсис дода шуд, ки самти асосии фаъолияти он барои тайёр намудани мутахассисони соҳаи идоракунии давлатӣ ва хизмати давлатӣ нигаронида шудааст.

Он маҳз ҳамон мактаби идоракунии Пешвои миллат аст, ки тамоми таҷрибаҳо ва натиҷаҳои дар тӯли 30 соли истиқлолияти давлатӣ ба даст овардаи ин шахсияти бузурги таърихӣ бо тамоми бурду бохт ва дар асоси омӯзиш ва таҳлилҳои назаррас барои донишҷӯён, магистрон ва хизматчиёни давлатӣ омӯзонида мешавад. Тоҷикистон тахти роҳбарии ин шахсияти бузурги таърихӣ даҳҳо санадҳои метёрии ҳуқуқии байналмилалиро эътироф намуда, ба расмӣ дароварда, шартнома ва созишномаҳои дучонибаву бисёрҷонибаро ба имзо расонида, ҳамчунин ба узвияти ҷандин созмонҳои байналмилалӣ минтақавӣ шомил гардид. Маҳз бо ташаббус ва дар натиҷаи кӯшишҳои Пешвои муаззами миллат соли 2003 «Соли оби тоза» эълон шуда, дар баробари ин солҳои 2005-2015 дар арсаи байналмилалӣ «Даҳсолаи амалиёти об барои ҳаёт» аз ҷониби СММ эълон гардид, ки ин нишонаи ғамхорӣ ва савияи баланди инсондӯстии ин шахсият мебошад.

21 декабри соли 2016 Маҷмаи умумии СММ Катъномаи А/RES/71/222-ро тахти унвони «Даҳсолаи байналмилалӣ амал «Об барои рушди устувор» солҳои 2018-2028» бо ҳаммуаллифии 177 кишвари узви СММ қабул намуд, ки ин ташаббус аз тарафи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат дар ҷараёни Форуми 7-уми ҷаҳонӣ об дар Ҷумҳу-

рии Корея пешниҳод карда шуда буд ва ин эътирофи миллати тоҷик дар арсаи ҷаҳонӣ аст.

Маҳз заҳматҳои хастанопазии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ — Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмонро ба назар гирифта, устодони Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон китоби «Мактаби давлатдорӣ Эмомалӣ Раҳмон: масъалаҳои ташаққул ва рушд»-ро дар ду ҷилд, ки шаш бобро дар бар мегирад, таҳия намуданд. Ин китоб зери назари бевоситаи Роҳбари Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Раҳмон Озода Эмомалӣ рӯйи ҷоп омад ва дар таърихи навини давлати тоҷикон бори аввал дар ҳузури бевоқифаи Пешвои миллат муаррифӣ гардид.

Китоб аз 42 муаллиф, 4 академик, 12 доктор, 15 номзоди илм ва 11 нафар мутахассисони касбу кори гуногун иборат мебошад. Таҳқиқоти илмие бо ҷунин ном бори аввал аст, ки аз тарафи донишмандон ва сиёсатмадорони тоҷик таълиф шудааст. Фарқи аз мақолаҳои китобҳое, ки роҷеъ ба ҳаёти фаъолияти Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба ҷоп расиданд, ин як таҳқиқи илмӣ ҷомеаи академӣ аст.

Муаллифон бо истифода аз назарияи давлат ва давлатдорӣ муосир марҳилаҳои асосии ташаққул ва рушди давлатдорӣ Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмонро мавриди таҳқиқи илмӣ қарор доданд ва муваффақ ҳам шудаанд. Зеро таҳқиқи паҳлӯҳои гуногуни мактаби давлатдорӣ Эмомалӣ Раҳмон ба андешаи ҷомеашиносон ба ҳар кас муяссар намешавад, ки ҷунин китоби боарзишро таҳия намояд. Барои ташаққули ғояҳои асосии мактаби давлатдорӣ Эмомалӣ Раҳмон бояд дар сиришти ҳар шаҳрванди Тоҷикистон меҳру муҳаббат ба ин марзу бум, шараф аз тоҷик будан, ифтихор аз соҳибистиклолии кишвар, яқпорчагии мамлакат ва зиракии сиёсиро аз даст надодан, парваридан лозим аст. Ин танҳо аз хислатҳои ҳамаи инсонии Пешвои муаззами миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба даст хоҳад омад.

НАВРӢЗ ВА ХУДШИНОСИИ МИЛЛӢ

НАЗАРЕ БА ПАЙДОИШИ НАВРӢЗ ВА АНДАР БАЁНИ ОН

Дар замони муосир давлатҳо бахри шинохти худ талош меварзанд. Баъзан қабиле аз давлатҳо чунин нишон медиҳанд, ки гӯё онҳо миллати қухансолоранду фарҳанг ва расму оини қадима доранд, аммо дар асл чунин нест. Вале, тоҷикон бо хиради волои худ тавонишанд исбот намоёнд, ки онҳо воқеан миллате ҳастанд, ки таърих ва фарҳанги бисёрҳазорсола доранд ва яке аз чунин мероси таърихиву фарҳангии ин миллати тамаддунсолор Наврӯз махсуб меёбад.

Наврӯз аз кай ва чӣ гуна пайдо шуд? Оид ба ин назарҳои мухталиф ҷой доранд. Гурӯҳе бар он назаранд, ки ин рӯз оғози сол буда, ба исми Аҳура Маздо мансуб аст. Дар ин рӯз инсон офарида шуд ва қори ҷаҳон оғоз гардид. Хурмуз дар 365 рӯз оламро офарид ва дар оғози моҳи Фарвардин осоиш ёфт. Гурӯҳи дигар бар он назаранд, ки маҳз дар рӯзи Наврӯз айёми Урмузд, Зардушт дини маздаёнсоро пазируфт ва подшоҳ Гуштосп ин динро қабул кард. Аз ин рӯ, ҷумлае аз паҳӯшигарон бар он назаранд, ки маҳз оинҳои Наврӯз замина барои пайдоиши мазҳаби зардуштӣ гардида аст.

Бо таърих аз “Шохнома”-и Абулқосим Фирдавӣ, “Наврӯзнама”-и Умари Хайём, “Осор-ул-боқия” ва “Ат-тафҳим”-и Абурайхонӣ Берунӣ, “Зайн-ул-аҳбор”-и Абулсаиди Гардезӣ ва дигарон метавон иброз намуд, ки Ҷамшед бунёдгузори ҷашни Наврӯз мебошад.

Дар “Шохнома”-и Фирдавӣ омада, ки Ҷамшед дар як рӯз аз Дамованд ба Бобул рафт ва он рӯзи нахустини фарвардин Хурмузрӯз буд ва мардум он рӯзро азиз доштанду хони хеш оро-станд:

**Ба фарри қайӣ яке тахт сохт,
Чӣ моя бад-ӯ гавҳар андаришохт.
Ба Ҷамшед-бар гавҳар афшонданд,
Мар он рӯзро рӯзи нав хонданд...**

Назми Фирдавӣ дар “Осор-ул-боқия”-и Берунӣ чунин тасвир гардида: “Чун Ҷамшед барои худ гардуна бисохт, дар ин рӯз бар он савор шуд ва чину шаёгин ӯро дар ҳаво ҳамл карданд ва ба як рӯз аз кӯҳи Дамованд ба Бобул омад ва мардум барои ёдбуди он рӯз дар менишинанд ва тоб меҳӯранд”.

Хайём дар “Наврӯзнама”-и хеш чунин оварда: “Аммо сабаби ниҳодани Наврӯз он будааст, ки чун бидони-станд офтобро ду давр аст, яке он, ки ҳар 365 рӯз рубъ аз шабонарӯз ба аввали дақиқаи Ҷамал боз ояд ба ҳамон вақту рӯз, ки рафта буд, бад-ин дақиқа натавонад омадан, чу ҳар сол аз муддат ҳаме кам шавад. Ва чун Ҷамшед он рӯзро дар ёфт, “Наврӯз” ном ниҳод ва ҷашн оин овард. Ва пас аз он подшоҳон ва дигар мардумон бад-ӯ иктидо карданд”.

Гардезӣ биништа: “Ҷамшед Наврӯзро ба шукронаи он ки Худованд гармову сармо, бемориву маргро аз мардумон гирифт ва сесад сол ба ин ҷумла буд, таҷлил намуд ва ҳамин рӯз буд, ки вай савори ғӯсолае сӯи ҷануб рафт ба ҳарби девон ва сиёҳон ва бо эшон ҳарб

карду ҳамаро маххур кард”.

Умуман, то кунун доир ба мансу-бият ва пайдоиши Наврӯз зиёда аз 75 назария мавҷуд буда, садҳо китобҳо нашр гардидаанд. Дар ин замина ва бо назардошти гуфтаҳои боло ба хулосае омадан мумкин аст, ки Наврӯз таъри-хи беш аз сеҳазорсоларо доро буда, қадимтарин ва бошукӯхтарин ҷашни мардуми тоҷик махсуб меёбад ва авва-лин шуда бо шахомату шукӯҳи ҳосса онро Ҷамшед ҷашн гирифтаву бунёди воқеӣ бахшидааст.

Дар ҳама давру замон Наврӯз бо як шахомати ҳосса таҷлил мегардид ва чун одат дар ин рӯз амалҳои неку хайр анҷом дода мешуданд.

Яке аз бозарғони румӣ бо исми Марселиус, ки дар аҳди Сосониён ба хангоми ҷашни Наврӯз озики он гар-дида аст дар дафтари хотироташ чунин кайд намуда: “Дар аввали рӯзи ҷашни Наврӯз духтарону занон бо либосҳои абрешими обию сабз ва мардон ҷо-маҳои навлӯхта дар саҳни кох ҷамъ шуда, ба пойкӯбӣ ва рақс мепардох-танд”. Дар замони Сомониён ин ид бо хусусиятҳои хоси хеш ҷашн гирифт-та мешуд, ки Наршаҳӣ дар “Таърихи Бухоро”-и хеш аз суннатҳои он ёдовар шуда, чунин менигорал: “Ва ин деҳаро (деҳаи Варахша — С.Н.) дар понздаҳ рӯзе бозор аст ва чун бозори охири-ни сол бошад, бист рӯз бозор кунанд ва бисту якум рӯз Наврӯз кунанд ва онро “Наврӯзи кишоварзон” гӯянд. Ва ки-шоварзони Бухоро аз он ҳисобро ни-гоҳ доранд ва бар он эътибор кунанд. Ва “Наврӯзи муғон” баъд аз он панҷ рӯз бошад”. Бароти Абдурахмон дар асари худ “Куруши Кабир — шохан-шоҳи тамаддуновар” қабули Эълони-яи ҳуқуқи башари Куруши Кабирро ба рӯзи ҷашни Наврӯз, яъне охири соли 538 п.м. оғози рӯзи аввали соли 539 п.м., ки ба миёнаи моҳи март-апрел рост меояд, мансуб донистааст. Яъне, маълум мешавад, ки Куруш бо шарофати иди Наврӯз асиронро озод, гунаҳгоронро авф, бенавоёнро хон ва бединонро дин додааст, ки аз амалҳои неки инсонӣ шаҳодат медиҳанд.

ТОҶИКИСТОН ВА ҶАҲОНӢ ГАШТАНИ НАВРӢЗ

Аввалан, месазад зикр намуд, ки Наврӯз ханӯз дар замони қадим мавқеи ҷаҳониро соҳиб буд, зеро дар замони Сосониён он бо иштироки намоёндагонӣ 23 кишвар, ки тобеи Эрон буданд ва бо он муносибати дӯстона доштанд таҷлил мегардид ва меҳмонон ба шох тӯхфаҳо тақ-дим менамуданд, ки онро аз нақши Тахти Ҷамшед мушоҳида намудан инқоназир аст. Баъдан, ҷойи хо-тирнишонист, ки нақши Тоҷикист-тон дар мақоми ҷаҳонӣ гирифтани Наврӯз бениҳоят бузург аст. Зикри ин матлаб ба он хотир аст, ки ҷумлае аз бегонапарастони дохили ва қабиле аз бадхоҳони хорич мавқеъ ва нақ-ши Тоҷикистонро дар ҷаҳонӣ гаш-тани Наврӯз нодида гирифта, ҳатто аз овардани номи он дар сафи ки-шварҳои ташаббускори Наврӯз худ-дорӣ менамоянд. Бо ин назардошт лозим омад то доир ба ин масъала маълумоте чанд пешкаш намуд.

Қадамҳои нахустин дар ин самт соли 2002 зимни мулоқоти Прези-денти Ҷумҳурии Тоҷикистон мухт-рам Эмомалӣ Раҳмон бо собиқ Ди-ректори генералии Юнеско Коичи-ро Матсуура гузошта шуд. Тарафҳо оид ба ворид намудани ёдгориҳои таърихиву фарҳангии Тоҷикистон ба феҳристи Юнеско оид ба ёдгориҳои фарҳангӣ тавачҷух намуда, Наврӯзро аз ҷумлаи чунин мероси фарҳангии тоҷикон донистанд, ки бояд ба ин феҳрист ҳамроҳ карда шавад. Баъдан соли 2003 хангоми мулоқоти ҳайати Комиссияи миллии Тоҷикистон оид ба қорҳои Юнеско бо Коичира Мат-суура дигарбора масъалаи мазкур мадди назар қарор дода шуд. Коми-ссияи мазкур соли 2004 олимони намоён-ни фарҳангшинос Аскаралӣ Рачабов-ро дар ҷаласае, ки фарогири масоили Наврӯз буд ба Техрон фиристод. Дар он кишварҳое, ки бо Наврӯз робита до-штанд гирд омада, вале ба як хулосаи

Некрӯз САФАРЗОДА
ассистенти кафедраи ҳуқуқи
инсон ва ҳуқуқшиносии
муқоисавӣ

амиқ наомаданд. Умуман, ба ҳамин тартиб байни давлатҳои бо Наврӯз алоқаманд ҷаласаҳо ҳамоишҳо баргу-зор мегардид. Соли 2008 дар Техрон бо иштироки бештар аз понздаҳ дав-лат чунин як ҷаласа баргузор гардид, ки дар он Тоҷикистонро фолклор-шинос Рӯзии Аҳмад намоёндагӣ ме-намуд. Ин ҷаласа нақши ҳалқунан-да барои ворид гардидани Наврӯз ба феҳристи Юнеско бозид, зеро давлатҳои ширкатдошта ба хулосае омаданд, ки Наврӯз ҳамчун ме-ро-си ғайримоддии инсоният аз тара-фи Тоҷикистон, Эрон, Афғонистон, Озарбойҷон, Туркия, Қирғизистон, Ўзбекистон ва ҷанде дигар шинохта шуда, ба иҷлосияи 35-уми Юнеско пешниҳод карда шаванд. Аз 28.09 то 2.10.2009 дар шаҳри Абу Даби Кон-фронси байналмилалӣи Қумитаи хифзи мероси фарҳангии СММ бар-гузор гардид ва таърихи 30 сентябри соли 2009 Наврӯз ба феҳристи ин со-змони бонуфузи ҷаҳонӣ, ҳамчун ёдго-рии ғайримоддии фарҳангӣ баърият дохил карда шуд.

Таърихи 18-уми феввали соли 2010 дар ҷаласаи 64-уми Ассам-блеяи Генералии СММ, тахти фасли 49, ки унвони “Фарҳанги ҷаҳон”-ро дошт, қарорномаи “Рӯзи ҷаҳонии Наврӯз” ба тасвиб расид, ки он бо пешниҳоди Тоҷикистон, Эрон, Афғонистон, Озарбойҷон, Қазокистон, Қирғизистон, Туркия ва Туркменистон мавриди баррасӣ қарор гирифта аст. Дар қарорнома зикр мегардад, ки ҳамасола дар тамоми ҷаҳон 21-уми март ҳамчун Рӯзи байналмилалӣи Наврӯз ҷашн гирифта шавад.

Маълумоти матраҳшуда гувоҳи онанд, ки Тоҷикистон дар сарома-ди кишварҳои ташаббускори ҷаҳонӣ гаштани Наврӯз қарор дошта, онро ҳамчун мероси фарҳангӣ хамеша пос медорад ва бо тамоми нозуқиҳо-яш ба насли оянда мерос хоҳад гу-зошт. Қушишу заҳмати Тоҷикистон барои ҷаҳонӣ гаштани Наврӯз ба он хотир буд то исбот намоёнд, ки он моли тоҷик буд, ҳаст ва хоҳад монд ва ҷомеаи ҷаҳонӣ дар шинохти Наврӯз ҳаргиз ба хатой роҳ надиханду аз ҳарзагӯй даст кашанд. Аз ин рӯ, Наврӯзи тоҷиконро ба тамоми ҳам-ватанон ва аҳолии сайёра самимона табрик менамоям.

ҲУҚУҚ БА ЭЪТИБОРИ КОРӢ – ҲУҚУҚИ ҒАЙРИМОЛУМУЛӢ

Дар ҳуқуқи граждани яке аз масъалаҳое, ки зери тадқиқоти илмии олимони қарор гирифтааст, ин ҳуқуқ ба эътибори қорӣ шахси ҳуқуқӣ ва тарзҳои хифзи граждани-ҳуқуқии он ба шумор меравад. Мафҳуми «эътибори қорӣ» дар қонунгузорӣ мавҷуд аст, аммо қушода дода нашудааст. Ин истилоҳ, аз ҷумла, дар моддаи 170 Кодекси граждани ҚТ, ки неъматҳои ғайримоддӣ ном дорад ва номгӯи ғураи онҳоро дар бар мегирад, нишон дода шудааст. Яъне, қонунгузор эътибори қориро ҳамчун неъматҳои ғайримоддӣ тасниф мекунад. Неъматҳои ғайримоддӣ, мутобиқи моддаи 140 Кодекси граждани ҚТ, объектҳои ҳуқуқи граждани

мебошанд.

Дар адабиётҳои ҳуқуқӣ оид ба мафҳуми «эътибори қорӣ» назарияҳои гуногун аз ҷониби олимони пешкаш шудаанд. Баъзе аз онҳо ҷунин менависанд, ки эътибори қорӣ ин ақида дар бораи шахс мебошад, ки дар натиҷаи баҳоиди сифатҳои касбии ӯ ташаккул ёфтааст. Бархе дигар, эътибори қориро ҳамчун ақида ва баҳои дигарон дар бораи шахс мефаҳманд. Инчунин, ғури дигар мафҳуми эътибори қориро ба маънои васеъ ва маҳдуд шарҳ дода, қайд кардаанд, ки эътибори қорӣ ба маънои васеъ ҳамчун арзёбии сифатҳои касбӣ ва расмии шахсонӣ воқеӣ ва ҳуқуқӣ аз ҷониби ҷомеа, нобаста аз иштирок дар гар-

диши қорӣ (тиҷоратӣ) ва ба маънои маҳдуд бошад, ин баҳоиди сифатҳои қорӣ иштирокчиёни муомилоти гардиши тижоратӣ фаҳмида мешавад. Хамин тариқ, ҳуқуқи шахси ҳуқуқӣ ба эътибори қорӣ ба маънои объективӣ - ин маҷмӯи қоидаҳои буда, муносибатҳоеро, ки дар робита бо эътибори қорӣ ташкилот инкишоф меёбад, танзим мекунад.

Зери мафҳуми тарзҳои хифзи граждани-ҳуқуқӣ қорҳои моддӣ-ҳуқуқии қорҳои хусусияти маҷбурқунанда фаҳмида мешаванд, ки қорҳои граждани муқаррар намудааст ва тавассути онҳо иштирокчиёни муносибатҳои ҳуқуқӣ натиҷаи дахлқори ҳуқуқиро ба даст меоранд. Яъне, хифзи эътибори қорӣ шахси ҳуқуқӣ ин қорҳои маҷбурқунани муқарраргардидаи давлатӣ мебошад, ки ба паҳши амалҳои ғайриқонунӣ ва рафъи оқибатҳои номатлуби онҳо нигаронида шудааст.

Аз таҳлили муқаррароти моддаи 174 Кодекси граждани ҚТ, ки ба хифзи шаъну шараф ва эътибори қорӣ бахшида шудааст, ҷунин тарзҳои хифзи граждани-ҳуқуқии ҳуқуқ ба эътибори қорӣ шахси ҳуқуқиро метавон пешниҳод намуд: 1) наشري раддия; 2) ҷавоб дар вохориҳои ахбори омма; 3) иваз ё бозхонди ҳуҷҷати таш-

килот, ки дар он маълумоти пастзанандаи шаъну шараф ва эътибори қорӣ шахс дарҷ гардидааст; 4) ҷуброни зиёни маънавий.

Инчунин, дар адабиёти ҳуқуқӣ ва қонунгузори граждани дигар давлатҳои тарзҳои дигари хифзи ҳуқуқ ба эътибори қорӣ мавҷуд аст, ба монанди: 1) қорӣ қардани маълумоти дахлқор дар шабақаҳои «Интернет»; 2) қосидира ва қобуд сохтани қусҳои интиқолдиҳандагони қомилони моддӣ, ки қорҳои маълумоти пастзанандаи шаъну шараф ва эътибори қорӣ шахс мебошанд; 3) ҷуброни зарари расонидашуда.

Дар адабиёти ҳуқуқӣ бахшо оид ба имқонияти талаб қардани ҷуброни зарари маънавий қорӣ қайрон қардани ҳуқуқ ба эътибори қорӣ зиёданд. Ба ақидаи бархе аз муаллифон, шахси ҳуқуқӣ метавонад қорҳои ҳуқуқҳои қарбут ба қирифтани неъматҳои ғайримоддӣ, аз ҷумла ҳуқуқи ҷуброни зарари маънавий бошад. Муаллифони дигар бошанд, баръақси ин ақидаанд. Онҳо ақидаи ҳешро ба он асоснок меқунанд, ки қайрон қардани эътибори қорӣ шахси ҳуқуқӣ ба оқибатҳои манфӣ, ки танҳо қусусияти қору қулқӣ дошта метавонанд, оварда мерасонад (масалан, қам шудани қуруши қолҳо, қорҳои пешниҳодшуда ва қизматрасонҳои расонидашуда аз ҷониби ташкилот). Аз ин қу, қорҳои хифзи эътибори қорӣ, доштани имқони-

Шахбӯз ШОЙМАРДОНОВ
қонунқуи соли 4

яти истиқодаи ҷунин қусули хифз, ба монанди ҷуброни зиён қофӣ аст. Аммо дар моддаи 174 Кодекси граждани Ҷумҳурии Тоҷикистон ба шахси ҳуқуқи танҳо ҳуқуқи ҷуброни зиёни маънавий дода шудааст. Гарқанде, ки ҷуброни зиёни маънавий дар натиҷаи қайрон шудани ҳуқуқҳои шахси ғайримоддӣ ва ё неъматҳои дигари ғайримоддӣи шахс татбиқ қарда мешавад, аммо шахси ҳуқуқӣ дар натиҷаи қайрон шудани ҳуқуқ ба эътибори қорӣ худ танҳо ҳуқуқи талаб қардани ҷуброни зиёни расидаро қорад, ҷунки:

- қуқм, тавассути паҳн намудани маълумотҳои пастзанандаи эътибори қорӣ шахси ҳуқуқӣ оқибатҳои қору қулқӣ ба қиён омаданаи қумқин аст;

- қувум, шахси ҳуқуқӣ, қамқун субъекти сунъии ҳуқуқи граждани, ба монанди шахси воқеӣ қорҳои аломатҳои қиологи (қисм ва қу) намебошад ва қанқоми қайрон шудани ҳуқуқ ба эътибори қорӣ ба ӯ азобу шиканқай қисмонӣ ва ё қури расонида намешавад.

ПУЛ – ҚЕНАҚИ АРЗИШӢ

Хусрав МУРОДЗОДА
қонунқуи соли 1

Пул муқили умуқи-қаниест, ки қамқун қенақи арзиши қам қуна қолҳо ва қидматқое, ки мустанқиман ба онҳо иваз қарда мешаванд, қизмат меқунанд. Он дар муносибатҳои қолиявӣ қизоми худро дошта, қе аз вохориҳои муқимми қисоби қорони қолиявӣ ва иқроиши уқадориқои қолиявӣ дар таъмини амқияти иқтисодии қишвар ба

шумор меравад. Пул таъриқи қулонӣ ва қизақои қуноғуни муомилотро аз сар қузариқидааст. Бо қайдоиши он тарзи қайтқузариқии қардум садқо қаротиба осон шуд ва он тавонист пешрақти қомеаро таъмин намояд.

Дар қамонқои пеш қардум қанқоми қариди ин ё он ашъи лозиқма аз олоту қизқои истехсолқардаи худ (қашму қусти қай вон, олотқои қочақидорӣ ва амқоли инқо) истиқода меқурданд. Аммо, ин раванди доду қирифт ба онҳо қисёр мушқил буд, зеро намеқавонистанд, ки қолеро қарқузори қунанду ба ивази қизи арзишдошта қурушанд ва ё қаридорӣ намоянд. Бақдан қардум қоқи дигареро

пеш қирифта аз танқақои қиллоӣ ва нуқрақин истиқода қарданро шурӯъ намуданд. Аввалин танқақои қиллоӣ қамқун эквивалент дар Миср қайдо шудааст. Бо

қонро истиқодаи танқақо ба ташвиш меовард.

Шақсонӣ сарватқанд бо қоми худ танга қикка меқаданд, ки дар қисёр қойқо аз онҳо истиқода қарда намешуд. Он танқақои

танқақо ба қох қонқани муомилот қори қардумро сақбуқтар қард, аммо ба қотири баъзе сабаққо ода-

қиллоие, ки аввал вазнашон қиёдтар буд, бо истиқода аз талаботи қардум оқиста-оқиста вазнашонро қамтар қарданд, ки боиси қорозиқии ақли қомеа қарқид. Бо худ дар қалтақақо қирифтан ва қарқонидани танқақои қиёд қоқуллаӣ буд. Ақнун қомеаро ба муомилот қарварқани эквиваленти нав водор месохт. Аввалин қаротиба қулқои қоқазӣ қоли 910 дар Қитой қайдо шудаанд. Қори қардумро ин навбат қулқои қоқазӣ худ пеш меқурд ва истиқодаи он қуллай буд. Қоло дар қақон садқо намуд асқору дигар қоқазқои қиматнок қизмат мерасонанд, ки машқурқарини онҳо долларӣ ИМА, еврои Иттиқоди Аврупо, франқи Фаронса, фунт стерлинги Британияи Қабир ба қисоб мераванд. Айни қол дар Ҷумҳурии Тоҷикистон асқори қомонӣ дар муомилот қизмат мерасонад, ки аз 30-қуми оқтябри қоли 2000 мавриди истиқода қарор қорад.

НАВРӯЗИ АҶАМ

Наврӯз яке аз қадимтарин идҳои тоҷикон ба шумор рафта, имрӯз ба сифати иди байналмилалӣ пазируфта шудааст. Аз рӯи маъмулотҳои гуногуни таърихӣ ин ҷашни аҷдодӣ тақрибан шаш ҳазор сол қабл ба вучуд омада, асосгузори он Ҷамшед мебошад. Тоҷикон ҷашни Наврӯзро соли нави аҷдодӣ ном мебаранд, ки ин воқеият дорад, зеро, 21-уми март шаб ва рӯз баробар шуда, нахустин рӯзи баҳор фаро мерасад. Бо омадани Наврӯз табиат ранги дигар ба худ касб намуда, ҳама ҷо сарсабз мегардад. Ҳатто инсонҳо ғубори қалби худро тоза менамоянд ва нисбат ба ҳамдигар кинаву адоватро дур месозанд. Ин худ аз бузургӣ ва шахомати Наврӯз башорат медиҳад.

Наврӯз маънои рӯзи навро ифода менамояд. Бо омадани рӯзи нави инсонҳо дар дил умедҳои навро ҷой медиҳанд ва дар пайи иҷроиши он мегарданд. Мардум бо фаро расидани Наврӯз ҳамдигарро табрик намуда, ба ҳамдигар барору қомеъи орзу менамоянд, ки ин худ барои муттаҳидӣ ва

зиёд намудани меҳру муҳаббат дар байни инсонҳо хизмат менамояд.

Мардуми тоҷик аз аҳди қадим иди Наврӯзро ҷашн мегирифтанд ва бо касби Истиқлолияти давлатӣ таҷлили ин ҷашни аҷдодӣ симои навро гирифт. Зеро, он дар сатҳи бениҳоят баланд ҷашн гирифта мешавад ва мардумро ба муттаҳидиву ҳамдиلى, ободкориву сарсабзгардонӣ ва инсонгароӣ даъват менамояд. Аз ин ҷост, ки бо фаро расидани Наврӯз тамоми шаҳрвандони Тоҷикистон барои сарсабзу хуррам намудани меҳани худ талош менамоянд ва хонаву дари худро тозаву озода мегардонанд. Метавон гуфт, ки ин ҳислатҳои ҳамидаи инсонӣ дар вучуди мардуми сарбаланди тоҷик аз масири таърих ҷой гирифта, имрӯз бо дарки баланди шаҳрвандӣ ва хувияти ватандӯстӣ баҳри ободкориву тозагии диёри худ талош менамоянд. Боварии қомил дорем, ки Наврӯзи тоҷикон дар ҳамбастагии халқу миллатҳои сайёра сахм гузошта,

Маҳмашириф САФАРОВ
донишҷӯи соли I

ҷиҳати зиёд намудани меҳру муҳаббати инсонӣ дар вучуди онҳо тақони ҷиддӣ медиҳад.

Аз фурсати муносиб истифода намуда, тамоми мардуми сарбаланду матиниродаи тоҷикро бо фаро расидани ҷашни бузургӣ аҷдодӣ — Наврӯзи оламафрӯз самимона табрик намуда, ба хонаи мардуми тоҷик ғайзу баракати ҳамешагиро орзу менамоем. Наврӯз ҳумӯн бод!

Маъруфҷои АХМЕДОВ
магистри соли I

Дар таърихи фарҳанги мардуми тоҷик ҳеҷ як анъана ва расму оини чун ҷашни Наврӯз азизу арҷманд нест. Наврӯз пайвандгари насли имрӯз бо расму оини, меҳру садоқат ва анъанаҳои ниёгон мебошад.

Ҷашни Наврӯз аз қадимтарин ва густурдатарин идҳои мардуми ориёнаҷод буда, таърихи беш аз панҷҳазорсо-

НАВРӯЗ – РӯЗИ НАВ

ла дорад. Тавре ки аз номи он бармеояд, Наврӯз маънои «рӯзи нави»-ро дошта, дар аввали соли нави хуршедӣ ба истиқболи соли нави барпо мешавад. Наврӯз ҷашни фарорасии баҳори нозанин, зиндашавии табиат, оғози қорҳои кишоварзӣ ва боғдорӣ, айёми баробаршавии шабу рӯз дар баҳор мебошад. Аз нигоҳи ҳисоби ситорашиносӣ, Наврӯз рӯзест, ки офтоб ба бурҷи барра (ҳамал) ворид мешавад ва дар ҳамон дақиқаву сонияе, ки ворид шуд, соли нави фаро мерасад.

Боиси ҳушнудӣ ва сарфарозии қуллӣ мардумони таҷлилқунандаи ҷашни Наврӯз, махсусан тоҷикон мебошад, ки дар таърихи 18-уми феввали соли 2010 дар ҷаласаи 64-уми Ассамблеяи Генералии Созмони Милали Муттаҳид, тахти фасли 49, ки унвони

“Фарҳанги ҷаҳон”-ро дорад, қарорномаи “Рӯзи ҷаҳонии Наврӯз” ба тасвӣб расид. Он бо пешниҳоди кишварҳои Тоҷикистон, Эрон, Афғонистон, Озарбойҷон, Қазоқистон, Қирғизистон, Туркия ва Туркменистон мавриди баррасӣ қарор ёфтааст. Дар қарорнома гуфта мешавад, ки ҳамасола дар тамоми ҷаҳон 21-уми март ҳамчун Рӯзи байналмилалӣ Наврӯз таҷлил гардад. Ҷашни Наврӯз нишебу фарозҳои таърих, Ҳаводиси сиёсӣ иҷтимоӣ ва маънавихӣ зиёдеро паси сар карда, то ба имрӯз омада расидааст.

Оби раҳмат омаду
Наврӯз шуд,
Боғ сабзу лола дилафрӯз
шуд.
Ҳар ки аз ҷон хидмати
устоз қард,
Ёфт илму дар ҷаҳон
фирӯз шуд.

РАМЗИ ЭҶҶИ ТАБИАТ

Наврӯз яке аз қадимтарин ва маҳбӯбтарин ҷашнҳои миллии мардуми ориёнаҷод буда, бо гузашти вақт ба иди дар ҳақиқат халқӣ табдил ёфтааст. Мамлақати мо — Тоҷикистон сарзамини хуршедӣ ва як ғӯшаи бихишти рӯи замин аст, ки бо омадани Наврӯз табиат ба гулистон табдил ёфта, бо ҷомаи сабзи худ ба мо зиндагии ҳуш ва нуру сафоро ҳада меорад. Мардуми мо бехтарин орзуву умеди худро пеш аз ҳама бо Наврӯз, яъне соли нави анъанавии ниёгонӣ хеш пайванд медиҳад. Наврӯз пайки шодиву сурур, шуқуфиву зебӣ, оғози

кишти қори баҳорӣ ва гардише дар рӯҳу ҷони одамон падида меорад.

Истиқболи гарми ин ҷашни ниёгон, ки разми ҳудӯҳиву ҳудӯшиносӣ, ватандӯстиву ватанпарастӣ, хувият ва ифтихори миллии мардуми шарифи диёрамон мебошад, меҳри Модар ва Ватани азизро дар дили инсонҳо бедор месозад. Асолати иҷтимоиву ахлоқии Наврӯз хеле бузург буда, нишонаи пешрафти тафаккури созандаву бунёдқоронаи халқ мебошад. Зеро Наврӯз рамзи ибтидои соли нави иқдому амалҳои нави ободониву тозақорихо аст.

Бахтулло МУРОДЗОДА
донишҷӯи соли I

НАВРӯЗИ ФАРВАРДИН

Ба ҳар лаб мекушояд ғунҷаи ҳарфи салом ин субҳ,
Лаболаб мешавад ҳар ғӯш аз як обшор оҳанг.
Ба ҳар ҷашм орзу пар мезанад як осмон аз шавқ,
Ба ҳар дил мешуқуфад як баҳор аз ишқ бо сад ранг.
Ки Наврӯзи ҷаҳонафрӯз меояд,
Ки он ишқ асту онро ишқ мебояд.
Ҳаво аз бӯйи гулҳову шамими сабзаҳо атрифт,
Ки гулбодӣ баҳораш мебарад ҳар сӯ
Ва чун бар шомаи мо мерасад ин бӯ,
Ту ғӯй аз шароби ноб моро қарх гардад сар,
Аҷаб бода, аҷаб соғар!

Аё Ҷамшед, ай шоҳаншаҳи пирӯз,
Дар обу дар ҳаво, бар шарру деу душманиву кин,
Алорағми ситези душманони мардуми озодаву беҳдин,
Ту барҳезу бубин,
тахти Қайн барҷост,
гирам даст,
Ки дар ин ман туро зинда-ст
он Наврӯз, он ойин.

Манам, ман рӯдҳои ояи ишқи бихиштиро
Ба дашти синаҳои ташна меронам,
Ки дар ҳар ҷону дар ҳар дил
Бирӯяд як бихишти ҷовидонтар
аз бихишти адни обу гил.
Биё, эй ҷовидон Ҷамшед, то меҳмони ман бошӣ,
Ки ҳоло суҳбат аз ҳафт осмону абру борон аст
Ва ҷону ҷом лабрез аз шароби ёди ёрон аст.

Биё, к-ин Рӯзи Навро бартар аз Наврӯз бигзорем,
Ба ёди рафтагони зиндаёде
дар дили мову дили таърих,—
Ки аз ҷанги араб, банди муғул
озода бигзаштанд бо Наврӯз,—
Ҳазорон машғала аз сандалу
аз лолаҳои аҳмар афрӯзем
Ва ҷоми бодаро бо соғари хуршеди тобон
чанг андозем

Ва бо сад дил ба меҳройин ниёи хештан нозем,
Ки мо аз тухмаи пиндору гуфтору
наққирдори Зардуштем,
Наққидину беҳиниён ба сад ҷадду ба сад пуштем,
Агарчи дар дами теғи аҷониб мо
ба ҳуни хеш оғуштем,
Валекин хештан ҳаргиз на мӯреро биёзурдем,
на қуштем.

Зиҳи дину зиҳи ойин,
Фари яздонии Наврӯзи фарвардин!
Биё, то ин савоби ҳастии меҳрофарини хешро имрӯз
Ҷу абри навибаҳорон бар сарпоиӣ замин борем,
Ки он ҳам ташнаи лутф асту меҳру дӯстдорихост,
Навозишҳову ёрихост.
Биё, Бобойи Дехқонро ба ҷон шукру сипос орем,
Ки тухми поки моро ҳамчу зарринтухмаи Наврӯз
Ба дасти ҷап, ба дасти рост,
ҷунонки Худо меҳост,
Фаромарзи ҷаҳон пошад,
Ки фасли киштан асту рустану бастан,
Ба асли хеш пайвастан!

Аскар ҲАКИМ

НАВРӢЗИ ҶАҲОНИИ МО!

Наврӯз — иди баҳор ва соли нави аҷдодӣ аст. Наврӯз — чашни қадимӣ ва анъанавии мардуми тоҷик аст, ки ба рӯзи аввали солшумории шамсӣ, яъне 1 мохи ҳамал ё 21 мартӣ солшумории милодӣ рост меояд.

Наврӯз ҳамчунин чашни эҳёгар, пайвандгари дӯстӣ, бародарӣ, нерубаҳиши сулҳу оштии ва зудояндаи зангӣ кинаву озурдагӣ шинохта шудааст. Агар ба самти иҷтимоӣ-иқтисодии Наврӯз назар афканем, он ба пешрафти ҳаёти иқтисодӣ ва иҷтимоии халқҳои эронинаҳод дар асрҳои VII–III пеш аз мелод нисбат дода мешавад.

Вобаста ба азамату бузургии ин чашни аҷдодӣ Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ-Пешвои миллат, Президент Чумхурии Тоҷикистон, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон таъкид менамоянд, ки: «Наврӯз падидаест, ки аз ҷониби ҳуди табиат барои аҳли сайёраи Замин тақдир шудааст». Воқеан, Наврӯз пайвандгари насли имрӯз бо расму ойин, арзишҳо, меҳру садоқат ва анъаноти ниёгон мебошад.

Бинобар ин бузургии худ чашни Наврӯз соли 2009 аз ҷониби ташкилоти байналмилалӣ оид ба илм ва фарҳанг — ЮНЕСКО ба рӯйхати фарҳанги мероси ғайримоддӣ ба шарҳи ворид гардид. 23-юми феврари соли 2010 бошад, дар 64-умин Маҷмаи Умумии СММ ҳамчун чашни байналмилалӣ эълон гардид. Аз ин рӯ, ҳамасола чашни бузургию мардонагӣ, эҳёи дубораи табиат ва оғози кишти кор на танҳо дар давлатҳои Осиёи Марказӣ, балки қариб дар тамоми давлатҳои ҷаҳон аз санаи 20 то 24-уми март чашн гирифта мешавад.

ТОҶИКИСТОН

Дар урфу одатҳои Наврӯз дар Тоҷикистон суннатҳои қадимаи аҷдодӣ ба ҳам омехта шудаанд. Аз ҷумла, расму оинҳои давраи Ҳахоманишиён, Сосониён, Сомониён, шӯравӣ ва замони Истиқлолияти давлатӣ. Сумнак рамзи Наврӯз аст. То субҳи рӯзи ид, он аз гандуми тару тоза дар деги пухта мешаванд ва ба ҳамсоягону

дӯстон тақсим карда мешавад. Боварӣ ҳосил мекунанд, ки пеш аз сумнакро санҷидан, шумо бояд се хоҳиш кунед ва онҳо ҳатман дар соли нав амалӣ хоҳанд шуд. Дастархони идонаи Наврӯз бояд 7 хӯрок дошта бошад ва номи онҳо бояд бо ҳарфи “С” оғоз

гардад.

Рамзҳои ҳатмии Наврӯз дар Тоҷикистон — гуштингирӣ, бузқашӣ, аспдавонӣ ва ҷаҳидан аз болои оташ мебошанд. Тақрибан дар ҳамаи шаҳру ноҳияҳои Тоҷикистон чашнҳои омтавӣ ба муносибати Наврӯз ташкил карда мешаванд. Шаҳри Душанбе бошад, ҷун анъана маркази баргузори чашни миллӣ мегардад.

Мо аз он хушбахтем, ки тамоми халқҳои Осиёи Миёна дар рӯзи чашни фарҳундаи Наврӯз ҳамдигарро бо ибораи тоҷикии «Наврӯз муборак» табрик мекунанд. Ин нукта бори дигар тасдиқ мекунанд, ки миллати мо дар тамоми таърихи худ нақши паҳн-кунандаи тамаддунро бозидоаст.

ЎЗБЕКИСТОН

Маросими асосии таҷлили Наврӯз ба монанди Тоҷикистон шаби 21 март баргузор мешавад. Иди Наврӯз дар Ўзбекистон ба монанди Тоҷикистон одатан бо умедҳо ва интизориҳои нав оғоз мегардад. Аз ин рӯ, дар ин

рӯз одат шудааст, ки ҳатто душманони ашаддӣ худро бибахшад, ҷанҷол нақунед, ба нотаъвонону ниёзмандон кӯмак кунед. Идҳои ҷолибтарини мардумӣ дар деҳаҳо бо баргузори мусобиқаҳо баргузор мешаванд.

ҚИРҒИЗИСТОН

Дар Қирғизистон Наврӯз бо садои қарнай-асбоби нафасӣ оғоз меёбад. Дар болои мизи чашнӣ хӯрокҳо гузошта шуда, бо рӯйпӯши сафеди шево пӯшонид шудаанд ва хусусияти ҳатмии таоми бошукӯҳ сумолок аст, он ба суманаки тоҷикӣ шабех аст. Тибқи эътиқоди мардум, агар дар Наврӯз барф борад, онро барори қор меҳисобанд. Ба мисли Тоҷикистон ид бо фестивалҳо, бозҳои миллӣ ва рақсу бозӣ мегузарад. Аз ҷумла, мусобиқаҳои қамонварӣ, пойғаҳи аспдавонӣ ва мусобиқаҳои даставӣ баргузор мешавад. Қирғизҳо боз як анъанайи дигар доранд - писаронро, ки рӯзи 21 март таваллуд шудаанд, одатан Наврӯзбек ё Наврӯзбой ва духтаронро Наврӯзгул номгузорӣ мекунанд.

ҚАЗОҚИСТОН

Наврӯз ба иди баҳор табдил ёфтааст ва он барои ҳамаи мардуми Қазоқистон

қозқистон яқсон аст. Дар ин чашн болои мизҳои наврӯзӣ — шӯрбо, ки аз ҳафт маҳсулот иборат аст: гӯшт, об, орд, раған, арзан, намак ва шир гузашта мешавад. Ҳар як ҷузъи табаки хӯроки мазкур яке аз ҳафт ибтидои ҳаётро нишон медиҳад: рушд, бахт, хушбахтӣ, сарват, саломатӣ, хирад ва хифзи осмон.

ТУРКМАНИСТОН

Мисли дигар халқҳои Осиёи Марказӣ туркманҳо Наврӯзро чашн мегиранд ва қариб тамоми анъанаҳои он дар ин кишвар дида мешавад. Аммо боз баъзе эътиқодҳои мардум мавҷуд аст, ки танҳо ҳоси ин кишвар мебошанд. Масалан, «Агар дар Наврӯз ҳаво абри бошад, пас ҷунин хаворо то моҳи июн метавон интизор шуд» ё «Агар дар Наврӯз барф ё борон борад, сол пурсамар хоҳад буд.» Як навоҷарӣ дар ин кишвар он аст, ки дар Наврӯз, Туркменистон Рӯзи занон ва мода-ронро чашн мегиранд.

ОЗАРБӢЙҶОН

Одатан, пеш аз таҷлили чашни Наврӯз озарбойҷониҳо ҷор рӯзи зимистонро чашн мегиранд, ки ин рамзи анҷоми соли қуна ва оғози соли нав аст. Яке аз оинҳои ин мардум дар он аст, ки шомғохон ҳар як оила дар боми хона ҳамон қадар машғал меафрӯзад, ки дар хона шумораи онҳо чӣ қадар аст ва ҳамаи аъзоёни оила бояд аз болои оташи фӯрӯзон ҷаҳанд.

Пас аз хомӯш кардани оташ, духтарон ва писарон ҳокистарро ҷамъ карда ба қанори деҳа ё дар роҳ мерезанд ва ин нишони дур қардани ғаму андӯх ва ноқомӣҳои соли гузашта аст. Таҷлили Соли нав дар рӯзи 13-уми Наврӯз ба поён мерасад.

ТУРКИЯ

Туркҳо, тибқи анъана, субҳи 23 мартро рӯзи аввали Наврӯз меҳисобанд. Тамоми анъанаҳои Наврӯз, ки дар дигар кишварҳои ҷаҳон мавҷуданд, дар ин кишвар дидан мумкин

аст. Яке аз оинҳои, ки махсус ба мардуми ин кишвар рабт дорад он аст, ки дар ин рӯз, мардум ба ғӯристон барои дуохонӣ мераванд. Шомғохон бошад,

аҳли оила дар сари дастархон ҷамъ меоянд ва то субҳ дар ҳалқаи ҳамдигар менишинанд.

ЭРОН

Чашни Наврӯз умуман решаҳои мазҳабӣ надорад. Дар остонаи сешанбеи охири соли қуна эронӣҳо оташ меафрӯзанд ва сурудҳо бо созҳои миллии мусиқӣ меخوانанд. Дастархони анъанавӣ солинавӣ дар Эрон «Ҳафт-Син»-ҳатман ҳафт хӯрокро дар бар мегирад, ки ҳарфи аввали онҳо «С» аст. Пас аз фарорасии соли нав мардум 13 рӯз ба меҳмониҳои ҳамдигар мераванд, пас аз он ба саҳро рафта,

ба замин арҷ мегузоранд. Аз он ки Тоҷикистон, Афғонистон ва Эрон ба ҳам фарҳангӣ ягонаи гузашта доранд, ин чашн дар кишварҳои мазкур бо ҳам монандӣ дорад.

АФҶОНИСТОН

Наврӯз дар Афғонистон 21 март таҷлил карда мешавад. Анъанавӣ ҳаст, ки мардум аз соати яки субҳ аз санаи 20 то 21 март, яъне то соати 12-и рӯзи 21 март, ҳеҷ қас набояд берун равад. Ин ба он алоқаманд аст, ки агар қасе дар ин муддат аз хона баромада равад, пас яке аз аъзои оила дар соли оянда ба ҳалокат мерасад. Пештар аз фарорасии ид, онҳо барои ҳамаи аъзои оила либосҳои нав тайёр мекунанд ва барои наздикон тухфаҳо интиҳоб мекунанд.

Таърихи пайдоиши Наврӯз, таърихи ки дар «Наврӯзнама» («Китоби Наврӯз»)–и Умари Ҳайём ишора шудааст, ба замони яке аз қадимтарин салтанат дар ҷаҳон ва таърихи тоҷикон - Пешдодиён бармегардад. Дар «Шоҳнома» пайдоиши ин ид бо шоҳи достонӣ - Ҷамшед рабт дода шудааст.

Таҳияи Ҷ. САЪДИЗОДА

БАҲОРИ УМР МУБОРАК!

**Дару девори чахон худ
дару девори зан аст,
Кори дунё Ҳама дар
пайравии кори зан аст.**

Ин гуфтаҳо ишора ба нафаре аст, ки умри бобаракати худро ба тарбияи насли наврас ва ватандӯсту соҳибилм сарф намудааст. Ӯ нафаре аст, ки ҳислатҳои хоксорӣ ва ғурутанӣ дошта, барои халқу миллат чун инсонии ватандӯсту соҳибиро ҳизмат намудааст. Ҳамеша мекӯшад, ки дар фаъолияти кори чун шахси покҷиддон ва дорои амалҳои гуфтори нек ва пиндори нек амал намояд. Ин модари меҳрубон ва ғамхору шафиқ лаборанти кафедраи назария ва таърихи давлат ва ҳуқуқи факултети ҳуқуқшиносии ДМТ Бухориева Афзалбӣ мебошад, ки дар таърихи 5-уми апрели соли 2021 ба синни мубораки 61 қадам мениҳад. Бухориева Афзалбӣ аз лаҳзаҳои аввали фаъолияти кори дар кафедра ҳамаи ҷавонони кафедраро ҳамчун модари мушфиқ дӯст дошта, чун фарзандони худ ба онҳо муносибат менамуд. Ӯ на танҳо дар кафедра, балки дар байни аҳли факултет соҳиби эҳтироми хоса буда, ҳамеша ҷавонро барои баланд бардоштани худшиносии миллӣ ва дӯст доштани миллати худ ҳидоят мекунад. Ин модари меҳрубон, ки имрӯз

ба синни мубораки 61 қадам мениҳад ва аз лаҳзаҳои ширин ва фараҳбахши зиндагии баҳра мегирад, тасмим гирифтааст доир ба ҳаёт ва фаъолияти ин шахси наҷиб чанд сухане гуфта бошем.

Бухориева Афзалбӣ 5-уми апрели соли 1960 дар ноҳияи Фархор таваллуд шудааст. Соли 1977 ба Дошкӯндаи педагогии ш. Душанбе ба номи Т.Г. Шевченко (ҳоло ДДОТ ба номи С. Айни) дохил шуда, онро соли 1982 хатм намудааст. Аз соли 1982 фаъолияти кориро дар ноҳияи Шаҳритус дар мактаби №1 оғоз намуда, то соли 1992 дар вазифаҳои муаллимаи забони русӣ ва муовини директори мактаб фаъолият намудааст. Солҳои 1992-1999 дар шӯбаи алоқои ноҳияи Шӯробод (ҳозира Шамсиддини Шохин) ба сифати сармуҳосиб адои хизмат намудааст. Ин модари ғамхор аз касби пешакардаи худ дил канда натавонист ва маҳз ҳамин дилбастагии ӯ ба роҳи илму маърифат буд, ки соли 1999 ба кафедраи назария ва таърихи давлат ва ҳуқуқ ба ҳайси лаборанти кафедра ба кор пазируфта шуда, то ҳол дар ин вазифаи пурмаҳсул кору фаъолият карда истодааст. Аз ҳаёт ва фаъолияти кори ин шахси наҷиб маълум мегардад, ки ӯ тамоми умри бобаракати худро барои

тарбияи насли наврас ва фарзандону шогирдон сарф намудааст. Пайваста мекӯшад, ки дар кафедра оромиву назму субот байни ҷавонон хувайдо бошад. Маҳз ана ҳамин меҳрубонии ӯро ҷавонони кафедра ба назари эътибор гирифта, ӯро чун модари ғамхору меҳрубон ном мебаранду иззату эҳтиром менамоянд. Дар ин лаҳзаҳои фараҳбахш ва баҳори нозанин муаллимаи азизи мо ҷашни зодрӯздоранд. Аз ин хотир, мо аҳли кафедраи назария ва таърихи давлат ва ҳуқуқ 61-умин солгарди ин бонуи ғамхоро самимона табрик гуфта, ба эшон сихативу саломатӣ, саодати рӯзгор ва бехтарин ҳушиҳои зиндагиро орзу менамоем. Умед бар он дорем, ки ин модари мушфиқ ва ғамхори кафедра дахҳо ва садҳо соли дигар барои пешрафти давлату миллат саҳми арзандаи худро мегузоранд.

Дар интиҳо гуфтаним:

**Чу Саъдӣ пир гарлед,
кам набинед,
Чу Ҳофиз шод бошед,
ғам набинед.
Чу Сино окилу фархунда
бошед,
Чу Ҷомӣ дар дилу дар дида
бошед.**

**Бо камолӣ эҳтиром,
мудири кафедраи назария
ва таърихи давлат
ва ҳуқуқ, профессор
Шарофзода Р.Ш.
ва аъзои кафедра**

ДАВЛАТИ НАВРҶЗ

Алами давлати наврӯз ба сахро бархост,
Заҳмати лашкари сармо зи сари мо бархост.
Бар арӯсони чаман баст сабо ғуҳаре,
Ки ба ғаввосии абр аз дили дарё бархост.
То рабоят кулаҳи қоқуми барф аз сари кӯҳ
Язаки тобиши хуршед ба яғмо бархост,
Табақи боғ пур аз нуклу раёҳин карданд,
Шукр онро, ки замин аз таби сармо бархост.
Ин ҷӣ бӯест, ки аз соҳати Халлӯх бидамид
В-ин ҷӣ бодест, ки аз ҷониби Яғмо бархост.
Ҷӣ ҳавоест, ки хулдаш ба таҳассур бинишаст,
Ҷӣ заминест, ки чархаш ба тавало бархост,
Торами ахзар аз акси чаман хумро гашт,
Баски аз тарафи чаман лӯълӯи лоло бархост,
Мавсими нағмаи чанг аст, ки дар базми сабӯх
Булбулонро зи чаман нолаву ғавго бархост.
Бӯи олудагӣ аз хирқайи сӯфӣ омад,
Сӯзи девонагӣ аз синаи доно бархост.
Аз замин нолаи ушшоқ ба гардун баршуд
В-аз саро наъраи мастон ба Сурайё бархост...
Ҳар дилеро ҳаваси рӯи гуле дар сар шуд,
На ки ин валвала аз булбули танҳо бархост.
Гӯи пардаи маъшук барафтод аз пеш,
Қалами офият аз ошиқи шайдо бархост.
Ҳар кучо талғати хуршедрухе соя фиканд,
Бедиле хаста камар баста чу Ҷавзо бархост.
Ҳар кучо сарваке чехра чу Юсуф бинамуд,
Ошике сӯхтахиromон чу Зулайҳо бархост.
Бо руҳаш лола, надонам, ба ҷӣ равнақ
Бо қадаш сарв, надонам, ба ҷӣ ёро бархост.
Сар ба болини адам боз нех, эй наргиси маст,
Ки зи хоби сахар он наргиси шахло бархост.
Ба сухан гуфтани ӯ ақл зи ҳар дил бирамид,
Ошиқи он қад сарвам, ки ҷӣ зебо бархост.
Рӯзи рӯиш чу барандохт ниқоби шаби зулф,
Гуфти, аз рӯзи қиёмат шаби ялдо бархост.
Турки ишқаш бунаи сабр чунон ғорат кард,
Ки ҳичоб аз ҳарами рози муаммо бархост.
Саъдиё, то кай аз ин нома сияҳ кардан? -Бас,
Ки қаламро ба сар аз дасти ту савдо бархост.

Шайх Саъдӣ

НАВРҶЗ РАСИД, ЭЙ ДҶУСТ!

**Болидани чон саршуд, Наврӯз расид, эй дӯст!
Айёми паропаршуд, Наврӯз расид, эй дӯст!
Шабнизи мунавваршуд, гулкарду муаттаршуд,
Борӯз баробаршуд, Наврӯз расид, эй дӯст!
Оламҳама шуд хуррам, одамҳама шуд хуррам,
Дилдодаву дилбаршуд, Наврӯз расид, эй дӯст!
Дунё майи гулнӯшид, перохани гулпӯшид,
Масти майи дигаршуд, Наврӯз расид, эй дӯст!
Розаш ҳама ахтаршуд, нозаш ҳама ахтаршуд,
Озаш ҳама озаршуд, Наврӯз расид, эй дӯст!
Барқӯҳ қасе дилшод рӯкарду садо дардод,
Аз акси садокаршуд, Наврӯз расид, эй дӯст!**

**Ин кӯҳи саропо лол бинмуд садо хушхол,
Гул бар қафу бар саршуд, Наврӯз расид, эй дӯст!
Вораста расид он гул, гул баста расид он гул,
Вораста дил аз баршуд, Наврӯз расид, эй дӯст!
Ашки тараби афлок чак-чок чакад бар хок,
Чашми дилу чон таршуд, Наврӯз расид, эй дӯст!
Ҳар пар, ки мадораи буд, умеди баҳораш буд,
Шохин шуду қафтаршуд, Наврӯз расид, эй дӯст!
Пар буду парастушуд, бо мову ту ҳамкӯшуд,
Зад болу пароваршуд, Наврӯз расид, эй дӯст!
Ин хок-дигар гашта, афлок-дигар гашта,
Оламҳама дигаршуд, Наврӯз расид, эй дӯст!**

ҶОМЕАИ ШАҲРВАНДӢ

Мафхуми ҷомеаи шаҳрвандӣ ҳолати ҷомеаро дар назар дорад, ки дар он барои риояи ҳуқуқу озодиҳо, рушди таъбабусти шаҳрвандӣ ва фаъолияти сиёсӣ, иштироки шаҳрвандон дар сиёсат шароит фароҳам оварда мешавад. Давлати муосири ҳуқуқбунёд ва иҷтимоӣ бо мафхуми “ҷомеаи шаҳрвандӣ” пайванди ноғусастанӣ дорад. Тасаввурот дар бораи ҷомеаи шаҳрвандӣ аз таълимоти Арасту, Афлотун, Сисерон ва мутафаккирони даврони Эҳё сар карда, то ақидаҳои файласуфон ва ҳуқуқшиносони имрӯза, ба монанди Э. Арато, Э. Геллнер, Ф. Кордосо, Ч.Л. Коэн, Р. Путнам, А. Селигман, Г. Фотев, И. Шапиро, Ф. Шмиттер масири дурударозро тай кардааст.

Истилоҳи ҷомеаи шаҳрвандӣ аз асри XVIII сар карда ба таври муташаққилона мавриди истифода қарор мегирад. Олимони муосири ҳориҷӣ дар рушди

назариияи ҷомеаи шаҳрвандӣ саҳми назаррас гузоштанд. Имрӯз, дар назариияи иҷтимоӣ сиёсии Ғарб, ҳамзистии ду анъанаи асосии фаҳмиши ҷомеаи шаҳрвандӣ, ки ба ду равиши назариияи мухтасиф мувофиқат мекунанд, маъмулан эътироф қарда мешавад. Ҷонибдорони осори Ч. Локк ҷомеаи шаҳрвандиро ҳамчун марҳилаи муайяни рушди ҷомеа мефаҳманд. Тарафдорони осори Ш.Л. Монтеске бошанд, ҷомеаи шаҳрвандиро ҳамчун маҷмӯи ташкилотҳо ва иттиҳодияҳои нисбатан мустақил, ки миёнаравии муносибатҳои байни шахс ва давлат мебошанд ва ҳуқуқу озодиҳои инсонро ҳимоя мекунанд, тафсир мекунанд.

Ҷомеаи шаҳрвандӣ сохтори асосии низомии демократӣ мебошад. Аз ҷиҳати дигар, ин ҷомеа бо волаияти қонун пайванди ноғусастанӣ дорад, ки бидуни яқдигар вучуд дошта наметавонанд.

Ташаккули ҷомеаи шаҳрвандӣ раванди мураккаби иҷтимоӣ мебошад, ки дар он ҳам шаҳрванд ва ҳам муносибатҳои шаҳрвандӣ байни аъзои ҷамъият арзи вучуд дошта метавонад. Шартҳои чунин рушд тавозуни ҳамаи ҷузъҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ — шахс, ҷомеа, тичорат ва давлат мебошад. Бартариӣ яке аз онҳо ҷомеаи шаҳрвандиро ноустувор мекунанд.

Яке аз кишрҳои асосии ҷомеаи имрӯзаи ҷавонон ба ҳисоб мераванд ва дар ташаккули ҷамъият нақши онҳо бисёр бориз ба ҳисоб меравад. Пас, мо ҷавонро мебарем, ки бо мушқилооти ҷомеаи шаҳрвандӣ фаъолро мубориза барем ва раванди эҷоди пояҳои ҷомеаи шаҳрвандиро дар заминаи ташаккули фарҳанги сиёсии шаҳрвандӣ, ташаккули шуури ҳуқуқӣ ва таҳкими арзишҳои шаҳрвандии ҳамбастагии ҷамъиятӣ дар шуури омма баррасӣ намоем, сафи

Лукмон ШЕРАЛИЕВ
ҳуқуқшинос

фанҳои ҳуқуқро дар мактабҳо афзоем то ки хонанда аз ҳуқуқ ва уҳдадорихои шахсии худ пурра бохабар бошад.

ҲАЁТИ ИНСОН АРЗИШИ ОЛИСТ!

Ҷумҳурии Тоҷикистон аз солҳои аввали таъсисёбии худ барои ҳимояи ҳуқуқҳои инсон зина ба зина қонунгузорию ҳудро инкишоф дода истодааст ва дар ин самт, пеш аз ҳама нақши Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон басо бузург аст. Тӯли чанд соли охир масъалаи ҳукми қатл дар ҷомеаи ҷаҳонӣ баҳсҳои зиёдеро ба миён овардааст. Қонунгузорию кишвар нисбати нафароне, ки ба ҷиноятҳои маҳсусан вазнин содир менамоянд, ҳукми қатлро низ татбиқ менамояд. Аммо, аз соли 2004 то инҷониб ҳукми қатл дар ҚТ муваққатан боз дошта шудааст ва тибқи Кодекси ҷиноятӣ нисбати ҷиноятҳое, ки ин навъи ҷазо пешбинӣ гардидааст, бар ивази он якумра маҳрум сохтан аз озодӣ ё маҳрум сохтан аз озодӣ ба муҳлати бисту панҷ сол таъин қарда мешавад. Ин гуфтаҳо дар ҳолат, ки ҳанӯз дар аксарии мамлакатҳои дунё ҳукми қатл амал мекунанд ва шахсоне, ки ба ҷиноятҳои маҳсусан вазнин, ба мисли одамқушӣ, тачовуз ба номус ва истифодаи маводи муҳаддир даст мезананд, бо ҷазои ҳукми қатл маҳкум мегарданд.

Қадами муҳим дар роҳи бекорсозии ҳукми қатлро Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон гузоштааст. Пешвои миллат дар Паёми худ ба Маҷлиси Олӣ аз 30 апрели соли 2004 таъкид бар он кард, ки “ҳуқуқ ба ҳаёт арзиши олӣ буда, ҳеч кас набояд шахсро аз ин ҳуқуқ маҳрум созад”. Дар пайи ин гуфтор мақомоти қонунгузорию кишвар 15 июли соли 2004 қонунро қабул намуд, ки воқеан ҳам як ҳодисаи таърихӣ ба ҳисоб мерафт, ин Қонуни ҚТ “Дар бораи боздоштани татбиқи ҷазои қатл” буд. Сабаби аслии боз доштани ҳукми қатл ин дар сатҳи олӣ ҳимоя на-мудани ҳуқуқҳои инсон дар ҷумҳурӣ

мебошад.

Мутабоқи моддаи 18 Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон “ҳеч кас аз ҳаёт маҳрум қарда наметавонад, ба истиснои ҳукми суд барои ҷинояти маҳсусан вазнин”. Дар ин модда ҳукми қатл ба назар гирифта шудааст, яъне суд метавонад ба гурӯҳи маҳсуси ҷинояткорон ҳукми қатлро татбиқ намоёнд, вале ин ҳуқуқи муваққатан боздошта шудааст. Албатта баъзан инсон бо худ фикр мекунад, ки ин ҷазо барои онҳое, ки ба ҷиноятҳои вазнин, маҳсусан вазнин, ба мисли қуштор, тачовуз ба номус, хиёнат ба давлат даст мезананд, татбиқ гардад. Аммо, ин роҳи ҳалли масъала нест. Барои қам қардани сатҳи ҷинояткорӣ бояд ҷараҳҳои фаҳмондадихӣ гузаронида шавад ва ҷавонро бояд дар рӯҳияи ватандӯстӣ, наққорӣ, дури ҷустан аз гурӯҳҳои ифротгароӣ парварид, зеро ҷавонон худ ояндасозии миллатанд.

Лутфулло ИСМОИЛЗОДА
донишҷӯи соли 2

ҲУҚУҚИ ИНСОН

Шодмонҷон НУРУЛЛОЗОДА
донишҷӯи соли 1

Пайдоиши ҳуқуқро бе омилҳои инсонӣ наметавон тасаввур кард. Миллати тоҷик дар инкишофи таърихи чандинҳазорсолаҳои худ ба инсон ва ҳуқуқҳои ӯ арзиши ҳосса гузоштааст. Ва ин анъана то ба ҳол идома дорад. Сароғози таърихи ҳуқуқи инсон Эълони Куруши Кабир, ки соли 539 пеш аз милод қабул гардидааст ба ҳисоб меравад. Махз дар ин санад, бори аввал се ҳуқуқи асосии инсон пешбинӣ гардид: ҳуқуқ ба эътиқоди динӣ, ҳуқуқ ба озолии ҳаракат ва ҳуқуқ ба озолии меҳнат. Ин шаходат аз он аст, ки дар ҳар давра замон миллати тоҷик инсонро арзиши олӣ мебиндод ва ҳуқуқҳои ӯро ҳимоя менамуд. Бо муроҷиат ба матни аслии китоби Зардуштиён баҳусус, Авасто ва

қисматҳои он: Готҳо, Яштҳо, Ясно, инҷунин Ардавирифнома, Минуи Хирад, Бундаҳишт ва ғайра, ки асосати он мавриди қабули муҳаккиқон қарор гирифтааст, метавон як қатор ҳуқуқҳоро ҷудо намуд. Ба ҷумлаи чунин ҳуқуқҳо шомиланд: озолии андеша, озолии интиҳоби дин, озолии суҳан, озолии қонун, озолии интиҳоби ҷои зист, зиндагонӣ, озолии ҳаракат, даҳолат нақардан ба сарҳади дигарон ва ғайра.

Имрӯз ҷумҳурии соҳибистиклоли мо ҳам дар дохил ва ҳам дар арсаи байналмилалӣ тавассути қонуни асосии худ, ки Конститутсияи амалкунандаи Тоҷикистон мебошад, инсонро арзиши волотарин эълон намудааст. Қунончи дар моддаи 5 Конститутсия муқаррароти меъриёе вучуд дорад, ки ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрвандро давлат эътироф, риоя ва ҳифз менамояд. Ин муқаррарот аз он шаходат медиҳад, ки дар давлати соҳибистиклоли мо инсон ва ҳуқуқу озодиҳои он чун арзиши олӣ пиндошта, ҳифз ва ҳимояи он дар қонунгузорию кишвар қафолат дода шудааст.

Барои пешрафту тақомули ҳуқуқи инсон нақши Пешвои тамоми тоҷикони ҷаҳон, марди хирад ва сиёсат, Асосгузори сулҳи ваҳдати миллӣ — Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон бағоят бузург мебошад.

Ҳулоса, бо риоя намуҷдани он ки инсон худ як арзиши олӣ мебошад, мо миллати тоҷик тавонистем, ки ҳам дар арсаи ҷумҳурий ва ҳам дар арсаи байналмилалӣ ҳуқуқҳои инсонро ҳимоя намоем.

ФАРҲАНГИ ИСТИФОДАБАРИИ ТЕЛЕФОН

Агар ба саҳифаҳои таърих назар афканем, мебинем, ки миллати тоҷик аз қадим бофарҳангу бохирад буд. Тамаддуни таърихи халқи тоҷик ба умқи ҳазорсолаҳо мерасад. Пас, аз инҷо бар меояд, ки мо аз ҷаҳони муосир бояд қафо намонем ва фарҳанги муосирро ҳело ҳуб дарк намоем, бо технологияҳои даврӣ нав оқилона сару қор гирем. Чунки пешрафти ҷаҳони муосир бе иттилоот вучуд дошта наметавонад.

Ин ҷо саволе ба миён меояд, оё ҳамаи ҷавонони мо тарзи дуруст ва оқилона истифода бурдани чунин навъи технологияи муосирро медонанд? Мо ҷавонон, ки ояндаи миллат ҳастем, бояд фарҳангу санъати истифодабарии чунин таҷхизотро донем!

Истифодаи телефони мобилӣ ҷиҳатҳои манфӣ ва мусбиро доро мебошад. Мо бо тариқи телефон бо ҳамдигар суҳбат намуда, иттилооти заруриро аз

ҳамдигар ва ё ин ки аз интернет дастрас менамоем.

Аммо, ҷиҳатҳои манфӣ ин таҷхизотро гуфтан ҳеле зарур мебошад.

Олимон ва табибони ин соҳа дар бораи зарари телефони мобилӣ ба мо бисёр хушдор додаанд ва истифодабарии оқилона ва бо маҳдудии онро тафсия медиҳанд, вале ба ин нигоҳ нақарда, бисёре аз ҷавонони мо ин тавсияҳоро риоя намекунам, ки ин боиси нигаронӣ аст.

Ақсарияти ҷавонон ба бисёре аз шабакаҳои интернетии муосир шомиланд, ки ин албатта ба зарари саломатӣ, ҳолати моддӣ ва маънавии ҳар яке аз онҳо оварда мерасонад. Мо дар боло қайд намудем, ки миллати мо таърихи бой дошта фарҳанги дарккунии ба худ ҳосро дорад. Замоне буд, ки ҳамаи ин техникаю технология вучуд надошт,

вале буданд шахсиятҳои мондагор ба мисли Сино, Бедил, Хайём, Саъдӣ ва ғайраҳое, ки номи неки худро дар таърих бо ҳарфҳои заррин сабт карданд.

Аммо ҳозир чи?

Шароите, ки ҳуқуқати мамлакат дар ин давра барои мо таъмин намуҷдааст, дар ягон давра замон мавҷуд набуд. Фақат моро мебарем ба ҷои шабакаҳои иҷтимоиву қорҳои беҳуда, ҳазинаи маънавии худро ба воситаи китобҳо бой гардонем. Дар ин ҳолат, мо метавонем фарҳангу маданияти худро мустаҳкам намуда, номи неки миллати худро дар арсаи ҷаҳонӣ собит намоем.

Ҳулоса, хонандае, ки ин мақоларо ме-хонад худ қазоват (баҳогузорию ва дарк) намоёнд, ки дар давоми рӯз 14 соат бо телефон машғул будан ҳуб аст ва ё ин ки нисфи аз ин вақтро ба китобхонӣ сарф қардан? Интиҳоб дар дасти худӣ шумост!

Ҳайдаралӣ АХМЕДОВ
донишҷӯи соли 1

ACHIEVEMENTS OF THE TAJIK PEOPLE DURING THE INDEPENDENCE

In the new history of Tajikistan, September 9th is officially the Day of Independence of the Republic of Tajikistan. For the Tajik people, this day is sacred and beloved. Over 30 years of independence, Tajikistan has gained many achievements, such as peace and national unity, its own Constitution of the Republic, state flag, state emblem, modern construction, especially the capital of the Republic, factories are beginning to work, education system is developing, many schools have been updated, parliament was established, industry is developing, and all sectors are being improved - political, legal, industrial, educational, foreign policy, domestic policy and etc.

I would highlight in detail some of the major achievements of the Republic of Tajikistan.

PEACE AND NATIONAL UNITY

In the recent history of Tajikistan, the gaining of state independence is the greatest and most unique invaluable achievement accomplished since the collapse of the Soviet Union. On August 24, 1990, in the midst of political confrontation, the second session of the Supreme Council of the Republic of Tajikistan (twelfth convocation) adopted the Declaration on the Sovereignty of the Republic of Tajikistan. Based on the statement of the Supreme Council of the Republic of Tajikistan «On State Independence of the Republic of Tajikistan» dated 9 September 1991 at the extraordinary session of the Supreme Council of the Republic of Tajikistan (of the twelfth convocation) September 9th was declared as the Day of State Independence of the Republic of Tajikistan.

On November 19, 1992, one year after proclamation of complete independence of Tajikistan, the initiative shown by the Chairman of the Supreme Council of the Republic of Tajikistan Emomali Rahmon at the historic XVI session of the Supreme Council in Arbob Square to establish a democratic state in Tajikistan has attracted

attention of politicians of the world community. A quarter of a century later, time has shown that Tajikistan today has certainly become a comprehensive, sovereign, democratic, secular and social state.

CONSTITUTION AND FLAG

On November 6, 1994 for the first time in the history of modern statehood of Tajikistan the new Constitution of the Republic of Tajikistan was adopted by a national referendum.

The Constitution of independent Tajikistan as a document for the creation of progressive social and political ideas reflected the principles of democratic, law-based, secular state, separation of state power, priority and guarantee of protection of human and civil rights and freedoms, political and ideological pluralism and other unique democratic phenomena. It laid the foundation for building a just society, especially for the formation of the judiciary.

The State flag of the Republic of Tajikistan is a companion to the independence of our country and along with the Constitution, Coat of Arms, State Anthem and national currency is considered one of the national symbols and sanctities. It was adopted at the historic 16th session of the Supreme Council of the Republic of Tajikistan.

In the evening of August 30, 2011 with the participation of the President of Tajikistan a 165-meter flagpole in the center of Dushanbe was raised, which is considered to be the highest in the world.

ENERGY

Ensuring energy independence of the country is a strategic direction of state policy. Achieved energy independence of budget funds and foreign investments, 36

Sulton NAZARZODA
1st year student

billion TJS was allocated in this area in 2016 alone, 4 billion TJS was spent on the development of the industry.

Tajikistan confirms various Declarations and ratification of many international documents. Currently, 171 countries know and recognize independence.

ENVIRONMENTAL PROTECTION

Environmental pollution is the biggest menace to the human race on this planet today. It means adding impurity to environment.

The environment consists of earth, water, air, plants and animals. If we pollute them, then the existence of man and nature will be hampered.

It is true that trees are being cut down rapidly. Our earth is becoming warmer. If pollution continues, the day is not far when our earth will be a boiling pan and become a desert.

Or it will be covered with sea water causing destruction of mankind. Pure air is always needed for inhaling. If we take pure air, our health improves. On the other hand, impure air causes diseases and impairs our health and causes our death.

Our government is well aware of the fact and is taking steps to save environment from pollution.

Sarvar KAXXOROV
1st year student

Фаъолияти давлат ва мақомоти давлат дар асоси маблағҳои муайяне ба роҳ монда мешавад, ки онро мо андоз меномем. Албатта, дар шароити кунун асоси даромади давлатҳоро андоз ташкил медиҳад ва сарчашмаи аввалиндараҷаи пур кардани бучети давлати андоз ба ҳисоб меравад. Аз ин рӯ, супоридани он вазифаи конститутсионии ҳар як шахс ба ҳисоб меравад. Дар моддаи 45 Конститутсияи ҚТ муқаррар

АНДОЗ – ПОЯИ ДАВЛАТ

гардидааст, ки супоридани андоз ва дигар пардохтҳо вазифаи ҳар як кас мебошад. Аз ин бармеояд, ки супоридани андоз уҳдадорӣ ҳар як фарди ҷомеаи имрӯза ба ҳисоб меравад. Саркашӣ аз супоридани андоз метавонад ба идоракунии давлатӣ ва сатҳи зиндагии мардум ҳалал ворид созад. Чунки қариб тамоми соҳаҳои ҳаёти давлатӣ ва ҷамъиятӣ аз ҳисоби андоз пардохт карда мешаванд. Аз ин рӯ, барои насупоридани андоз шаклҳои гуногуни ҷавобгарӣ пешбинӣ гардидааст. Аз ҷумла, ҷавобгарии граждони, маъмури, ҷинояти.

Бояд қайд намуд, ки андоз – пардохти ҳатмӣ, ки онро шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ дар асоси муқаррароти Кодекси андози ҚТ ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии амалкунандаи кишвар ба бучети умумидавлатӣ ва бучетҳои маҳаллӣ ворид менамоянд.

Моҳияти иқтисодии андоз ин аст, ки давлат ба воситаи истифодаи ин таъсиррасонии иқтисодӣ як ҳиссаи муайяни даромади давлатро дар шакли марказонидашуда ҷамъоварӣ намуда, ба ин васила, ҳазинаи давлатро ғаниматсозӣ мекардад.

маблағҳои қисмати даромади бучетро ба роҳи таъмини рушди

иқтисоди миллии кишвар, бахусус соҳаҳои афзалиятноки миллии он, сахмгирии зарурӣ дар амали намудани вазифаҳои иҷтимоӣ, давлатӣ ва ғайра сарф менамояд.

Маъхазҳо ва адабиёти таърихӣ-иқтисодӣ гувоҳӣ медиҳанд, ки ҳеҷ як кишвари дунё бе андоз,

бе сиёсати андозбандӣ ва андозситонӣ вазифаи пур кардани ҳазина ё қисмати даромади бучети давлатро дар амал татбиқ карда наметавонад. Намудҳои гуногуни андоз баробари пайдо шудани давлат ва сохторҳои бо он марбут ба миён омадаанд. Ҳар як давлат вобаста ба талаботи давру замони гуногуни таърихӣ низоми андоз, тарзу қоидҳо, намудҳо ва меъёрҳои онро ҷорӣ мекарда метавонад.

Дар ҳақиқат, нақши андозҳо дар таъмини субот ва низоми ҷомеа хеле калон аст. Фарз кардем, ки пардохти андозҳо муваққатан боз дошта шуданд. Дар ин маврид пардохти маоши мохонаи кормандони мақомоти давлатӣ, стипендияи донишҷӯён ва таъминоти нафақа, нигоҳубини шахсони маъҷуб хеле мушкул мегардад. Аз ин бармеояд, ки андоз дар давлат нақши хеле муҳимро мебозад. Аз ин сабаб, андозро пояи давлат меноманд.

ХИМОЯИ ҲУҚУҚИ ИСТЕЪМОЛКУНАНДАГОН

Хамасола 15-уми март Рӯзи байналмилалии химояи ҳуқуқи истеъмолкунандагон чашн гирифта мешавад. Дар Тоҷикистони соҳибистиклол ин рӯз бо баргузории вохӯри-ву семинарҳо ва конфронсҳо таҷлил карда мешавад. Истеъмолкунанда ҳама вақт нисбат ба истеҳсолкунанда, фурӯшанда, иҷрокунандаи кор ва хизматрасонӣ барта-рият дорад. Конунгузорӣ низ барои химояи ҳуқуқи истеъмолкунанда меъёрҳои мушаххасро муайян кардааст. Ҳар як давлат тавассути ко-нунҳои амалкунанда ҳуқуқи шаҳрвандони худро ҳамчун истеъмолкунанда барои хари-дани моли дорои сифати муносиб ва барои ҳаёти сало-матии истеъмолкунандагон бехатар кафолат медиҳад. Инчунин, шаҳрвандонро аз харидории ашёи пастсифате,

Сайвалӣ БОБОХОНЗОДА
донишҷӯи соли 1

мини бехатарии онро яке аз ҳадафҳои стратегияи худ эълон кардааст. Ҳукумати мамлакат дар ин давра барои расидан ба ин мақсад санадҳои меъёрии

ки ба вазъи иқтисодии онҳо созгор нест, химоя мекунад. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳуқуқи истеъмолкунандагон тавассути Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи хи-мояи ҳуқуқи истеъмолкунан-дагон» химоя мегардад. Мод-даи 3-юми Қонуни мазкур ҳуқуқҳои истеъмолкунандаро мушаххас пешбинӣ наму-даст. Истеъмолкунанда ба маълумот доир ба мол (кор, хизматрасонӣ) ва истеҳсолку-нандагони (иҷрокунандаго-ни, фурӯшандагони) он, бе-хатарии мол (кор, хизматра-сонӣ), интиҳоби озод, сифати муносиб ва ҷуброни пурраи зараре, ки бинобар нуксо-ни мол (кор, хизматрасонӣ) расидааст, ҳуқуқ дошта, мета-вонад ба суд ва дигар мақома-ти ваколатдори давлатӣ барои химояи ҳуқуқ ва манфиатҳои худ муроҷиат намояд. Ғайр аз ин, хангоми фурӯши мол, иҷрои кор ва хизматрасонӣ истеҳсолкунанда (иҷрокунан-да, фурӯшанда) уҳдадор аст, ки ба истеъмолкунанда раси-дҳои (чек) мол ва ҳазинадо-риро диҳад.

Ҷумҳурии Тоҷикистон баъ-ди ба даст овардани Истиқ-лолияти давлатӣ расидан ба амнияти озукаворӣ ва таъ-

ҳуқуқӣ, аз ҷумла дахҳо барно-маҳои давлатиро қабулу амалӣ гардонид. Яке аз онҳо Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи химояи ҳуқуқи истеъмолкунандагон» мебошад, ки 15 майи соли 1997 қабул карда шудааст.

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам Эмо-малӣ Раҳмон дар Паёми худ ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон таъкид доштанд, ки «таъмин намудани аҳоли ба маҳсулоти хушсифат ва бехатарӣ озукаворӣ, ки шар-ти асосии солимии мардум мебошад, яке аз масъалаҳои муҳим ба ҳисоб меравад».

Бо назардошти ин гуфтаҳо соҳибкорону истеҳсолкунан-дагони ватанро зарур аст, ки дастгирҳои давлату Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, мах-сусан Сарвари давлатро дарк намуда, қўшиш намоёнд, ки имкониятҳои мавҷударо бахри истеҳсоли молу маҳсулоти бо-сифат ва дар бозори ҷаҳонӣ рақобатпазир равона намуда, тавонанд бо ҳисси баланди ватандӯстӣ бахри истеҳсоли маҳсулоти воридотивазкунан-да ва ба содирот нигаронида-шуда фаъолияти худро ба роҳ монанд.

РАВАНДИ ҶАҶОНИШАВӢ

Раванди ҷаҳонишавӣ ин муттаҳидшавии иқтисодиёти мамлакатҳои ҷаҳон, барпо на-мудани фазои воҳиди ҳуқуқи иқтисодӣ ва иттилоотӣ мебо-шад.

Бо ҷунин як шиорҳои мут-таҳидшавӣ мафҳуми глоба-лизатсия аз ҷониби Аврупо ва Амрико пайдо шуда, тӯли 20 соли охир ин истилоҳ дар саросари ҷаҳон ва дуртарин манотиқи олам нӯғизабонӣ гаштааст. Дар давраи аввали пайдоиши раванди ҷаҳони-шавӣ ҳамагон онро ба ҳушнудӣ пазируфтанд ва умедвори он буданд, ки баъд аз низоъ ва ҷангҳои ҷандсолаи қарни XX ҳама давлатҳо паҳлуи ҳам мут-таҳид гашта, ҷун узви як оила муносибатҳои худро дар асоси манфиатҳои тарафайн ба роҳ мемонанд. Вале ин як фиреб буд, ҳам фиреби воқеӣ ва ҳам фиреби назар. Зеро, зеро ҷунин шиорҳо ҳадафҳои ба мо ноаён пинхон буданд, ки ба ин восита давлатҳои абарқу-драт меҳостанд ҳадафҳои худро пӣёда созанд. Имрӯзо ра-ванди ҷаҳонишавӣ бо суръати баланд беш аз пеш дар микё-си сайёра доман паҳн карда истодааст. Бо дарназардошти тамоми паҳлуҳои ин раванд то

ҳол бисёре аз кишварҳо ба па-зироии он мепардозанд, дар ҳоле ки ин раванд хатарест ба фарҳанг ва тамаддуни ин мил-латҳо. Раванди ҷаҳонишавӣ бо шиори муттаҳидшавӣ сар боло карда буд то тамо-ми дав-латҳоро паҳлуи х а м м у т - таҳид б и - созад. Рушди те х н о - логия ва и т т и л о о т дар охири асри XX ва аввали асри XXI барои ба суръа-ти баланд паҳн гаш-тани ин раванд боис гардид ва ин раванд ба ҳамагон дастрасии технологи-яи навинро кафолат медиҳад. Яке аз ҳадафҳои асосии ин раванд сохтани фазои воҳиди иттилоотӣ буд, ки ин дар амал пӣёда гашт ва тамоми халқу миллатҳоро дар фазои маҷозӣ муттаҳид сохт. Айни ҳол дар фазои маҷозӣ таъсир ба афко-ри истифодабарандагони он

аз сӯйи дастандаркорони он бо суръати баланд идома до-рад. Раванди ҷаҳонишавӣ ин равандест, ки на танҳо пеши роҳи онро гирифта наметаво-нем, балки хоҳу ноҳол берун аз хоҳишоти худ ба он ворид мегардем.

Дигар масоиле ки ба па-зироии ин раванд аз сӯи давлатҳои ҷаҳон боис гашт ин сохтани воҳиди иқтисодӣ мебошад. Ин як воситаест, ки бо он тамоми иқтисоди ҷаҳон-ро муттаҳид сохтаанд. Раванди ҷаҳонишавӣ бо ин услуб бозори ҷаҳон-иро сохтааст, ки барои ба он ворид гаштан давлатҳо бояд шартҳои ин равандро би-пазиранд. Вале на ҳама он шартҳое ки пешбинӣ мешаванд ба ман-фиати ин давлатҳост. Ҷунин раванд бисёрихоро маҷбур сохтааст, ки аз манфиатҳои миллии худ фурӯгузори намо-янд ва ба бозори ҷаҳонӣ роҳ ёбанд.

Нусратуллоӣ НАЗАРИЁН
донишҷӯи соли 3

ДЕМОГРАФИЯ – МАСЪАЛАИ ГЛОБАЛИИ ҶАҶОН

Масъуд СОДИҚОВ
донишҷӯи соли 1

Дар шароити ҳозира аф-зоиши аҳоли ва оқибатҳои он омилҳои халқунандае мегар-данд, ки симои ҷаҳонро дар даҳсолаҳои наздик муайян месозанд. Тавре маълум аст, дар сайёра афзоиши бо-суръати шумораи аҳоли мушоҳида мешавад.

Дар 100 соли охир ин нишондиханда қариб 4 маротиба афзуда, аз 1,65 то 6,06 млрд. одам расидааст. Афзо-иши босуръати шумораи инсо-ният бошиддат гирифтани масъ-алаҳои дигаре ҷун тамомишавии захи-раҳои барқарорна-шавандаи маъданӣ ва ашёи хом, нарасидани ҳӯроқворӣ, фишори беш аз пеш афзоёндаи аҳоли ба

муҳити зист, нобаробариро дар рушди иқтисодӣ ва тақ-симоти захираҳо ва ғайра му-возӣ ба амал меояд. Дар на-тиҷаи нобаробарии глобалӣ ҷорӣ инсоният маҷбур аст, ки бо 1\5 ҳиссаи маҳсулоти миллии истеҳсолшаванда қаноат кунад.

Ба ин илова қардан зарур аст, ки шумораи умумии ин-соният ба туфайли афзоиши аҳолии минтақаҳои ҷаҳонго-на (масалан, дар мамлакатҳои Осиё ва Африка), ҳамзамон дар мамлакатҳои дигар (асо-сан дар мамлакатҳои авру-пой) шумораи аҳоли торафт камтар мешавад.

Ин мушкилот ба Тоҷикистон низ, ки 93 фиса-д и худдаш кӯ х -

сор асту афзоиши босуръати аҳоли ба амал омада, ҳамза-мон имкониятҳои ба онҳо кафолат додани неъматҳои иҷтимоӣ, сатҳи баланди зин-дагӣ ва хизматрасонии тиб-бӣ вучуд надорад, то андозае таҳдид мекунад. Дар ин самт тарбияи кӯдакони солиме, ки барои инкишофёбӣ ва худ-татбиқкунӣ тамоми имкони-ятҳоро дошта бошанд.

Қарорро дар хусуси мик-дори кӯдакон дар оила ҳаме-ша худӣ волидайн қабул ме-кунанд, вале давлат ба онҳо бо пешниҳоди иттилоот ва ҳа-дамоти маслиҳатӣ ҷунин кӯ-маке расонида метавонад, ки банақшагирии оила ба ман-фиати ҳама — чи неқӯаҳволии иҷтимоии оила, чи кӯдакии хушбахтона ва чи инкишо-фи ҷамъиятӣ ҷавобгӯ бошад. Охир эҳтимоле ҳаст, ки воли-дон 7-8 тифлро ба дунё овар-да, баъд онҳоро ба дастӣ тақ-дир месупоранд. Вале, агар волидон 2-3 кӯдак дошта бошанд, кодиранд, ки онҳоро тарбияи солим кунанд ва ҳамаи ҷизҳои барояшон заруриро дода тавонанд. Бинобар ин, кӯшиши Тоҷикис-тон бобати ҷорисозии барномаи банақ-шагирии оила басо саривақтӣ буда, барои т а р б и я и насли нави солим хеле муҳим аст.

Амалӣ гардидани ҳукуку озодихо ва таъмини бехатарии шахрвандон ин вазифаи аввалиндараҷаи ҳар як давлати сохибистиклолу демократӣ мебошад. Тибки Конститутсияи ҚТ ғайрияти тамоми мақомоти давлатӣ баҳри риоя ва ҳифзи ҳукуку манфиатҳои шахс равона карда шудааст.

Новобаста аз он ки ҳукуку манфиатҳои шахс аз тарафи давлат ҳифз карда мешаванд, дар баробари ин, тибки конунгузорӣ имконияти худмухофизатӣ, яъне ҳукуку дар ҳолати зарурӣ ҳимояи манфиатҳои худ ва ҷомеа ба ҳар як шахс ка- фолат

дода шудааст. Ҳар як фард метавонад барои ҳимояи шахсияти худ ва аҳли ҷомеа дар ҳолати таҳдиди ҳафз барои ҳаёт, саломатӣ ва молу мулки худ аз худмухофизатӣ истифода намо- яд.

Ин ҳолатро дар назарияи ҳукуку ҷиноятӣ мудоғибаи зарурӣ меноманд, ки дар моддаи 40 Кодекси ҷиноятӣ ҚТ муқаррар шудааст. Аз моддаи мазкур бармеояд, ки шахс дар ҳолатҳои пешбинишудаи конун метавонад ҳанго-

МУДОҒИБАИ ФАРАЗӢ

ми таҳдиди воқеӣ ба ҳаёт ва саломатии худ аз мудоғибаи зарурӣ истифода намоёнд ва дар ҳолати мудоғибаи зарурӣ ҳаракатҳои шахс, ки ба таҷовузнанда зарар расонда мешавад, ҳамчун ҷиноят ҳисоб намебардад.

Дар моддаи 40 Кодекси ҷиноятӣ пешбини гардидааст, ки қасдан барангехтани иғвои таҷовуз бо мақсади расонидани зарар, мудоғибаи зарурӣ ҳисоб намебардад. Меъёри мазкур дар бораи ҳолати сох- тае, ки

иғво ташкил менамояд, то ин ки ба шахси дигар зарар расонад. Ин ҳолатро дар назарияи ҳукуку ҷиноятӣ мудоғибаи фарзӣ ё ҳаёли меноманд.

Яке аз аломатҳои ҳатмии мудоғибаи зарурӣ ин воқеӣ будани он мебошад. Аломати мазкур маънои онро дорад, ки таҷовуз бояд воқеӣ бошад, на ин ки дар тасаввуроти шахси мудоғибакунанда, балки амалан ҷой дошта бошад. Дар сурати мавҷуд набудани аломати воқеӣ дар мудоғибаи зарурӣ он мудоғибаи фарзӣ номида мешавад, ки дар он шахси мудоғибакунанда ба ҳолати мавҷуда баҳои нодуруст дода, онро таҷовуз тасаввур менамояд.

Ҳамин тариқ, ҳангоми ҳалли масъалаи марбут ба мудоғибаи фарзӣ қоидаҳои зерини махсус бояд ба назар гирифта ша- вад:

1. Зарар расонидан дар ҳолати мудоғибаи фарзӣ ҷавобгарию ба вучуд наме- овард, муқаррар шавад, ки ғайракунанда расонидани

зарари воқеӣ иштибоҳ намуда- аст ва тамоми ҳолатҳои мавҷуда, аз ҷумла ҳуди рафтори ҷабрдида ба ӯ барои расонидани ҷунин зарар асос гардидааст;

2. Расонидани зарар дар сурати мухофизати ҳаёли ҷавобгарию ҷиноятиро барои ҷинояти аз бе- эҳтиётӣ содиршаванда муқаррар мекунад, агар шахс пешбини на- карда, балки бо дарназардошти вазъияти ҳодиса, бояд мебоист ва метавонист пешбини қунад, ки ҳеҷ гуна таҷовузи воқеӣ аз ҷиҳати иҷтимоӣ ҳафзнок вучуд надорад;

3. Расонидани зарар дар мудоғибаи фарзӣ ба ҷавобгарию ҷиноятӣ барои баромадан аз ҳади мудоғибаи зарурӣ оварда мерасонад, агар шахс амалҳои содир намоёнд, ки ба ҳусусият ва дараҷаи ҳафзнокии ҷамъия- тии мудоғибаи ҳисбат ба шароити воқеӣ дахлдори таҷовуз ошкоро мувофиқат накунад.

Мудоғибаи фарзӣ ҳусусиятҳои худро дорад, ки аз мудоғибаи зарурӣ фарқ карда ме- шавад: а) дар мудоғибаи фарзӣ (ҳаёли) зарари воқеӣ вучуд надорад; б) мудоғибаи фарзӣ ҳаракати сохтани қасдона мебо- шад; 3) дар фарқият аз мудоғибаи зарурӣ, ки конунан асоснок мебошад, мудоғибаи фарзӣ (ҳаёли) ҳилофи меъёрҳои ко- нунгузорӣ мебошад.

Фаррух САҒАРОВ
донишқӯи соли 3

Мудоғибаи фарзиро ҳам- чун мухофизат аз таҷовузи ба таври объективӣ вучудна- дошта бояд дарк намуд. Дар ҷунин ҳолат шахс иштибоҳан боварӣ дорад, ки таҷовуз аз ҷиҳати иҷтимоӣ ҳафзнок мебошад, ақсар вақт ҳамлае, ки ӯ ғайролона ҳудро дифоъ менамояд, ба манфиатҳои бо конун ҳифзшаванда зарар мерасонад, дар ҳоле ки он ба ҷунин ҳимояи ниёз надорад.

Ҳамин тариқ, танҳо ало- мати воқеӣ шарти калиди- ест, ки он имкон медиҳад мудоғибаи зарурӣ аз мудоғибаи ҳаёли фарқ карда шавад. Амалҳои содиршудаи ҳола- ти мудоғибаи фарзӣ ҳамаи ҳафзнок аст, зеро ҳимояи фа- разӣ (ҳаёли) ба рафъи зарари воқеан вучуднадошта равона гардидааст.

субъект қасдан

агар қасдан шахси мудоғибакунанда ҳангоми расонидани

ФЕМИДА – РАМЗИ АДОЛАТ

Манижаи АМРУЛЛО
донишқӯи соли 1

адолат аст. Ҳубиву бадӣ, гунаҳкорӣ ва бегуноҳӣ дар тарозуи адолат барқашаида мешаванд. Тарозу дар дасти чапи олиҳа аст.

Шамшер — рамзи нерӯи руҳонӣ ва ҷазо мебошад. Шамшер бо нӯги боло бардошта мешавад, ки ин «ироаи осмон», адолати олий, инчунин омодагии доимии онро нишон медиҳад.

Чорқаб (мантия) — либоси ботантанаи маросимӣ, ки махсус барои иҷрои амали муайяне тайёр карда ме- шавад. Либос бояд ба таби- ати амал мувофиқат қунад, бинобар ин, барои судья ба бар қардани либосе, ки ба- рои муроғибаи судӣ муайян шудааст, ҳеле муҳим аст.

Чашмони пӯшида — рамзи беғаразӣ мебошад. Судья танҳо ба далелҳо ва ҳақиқат гӯш медиҳад.

Хулоса, имрӯз муҷассамаи Фемида ҳамчун рамзи адолат шинохта шудааст ва дар та- моми давлатҳо он рӯи мизи судьяҳо ва дигар қормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ гузо- шта мешавад.

Фемида дар асоси сарҷаш- маҳои таърихӣ ба сифати рамзи адолати судӣ баромад мена- мояд. Ӯ тарозу дар дасти чап ва шамшери дуҷо- ниба дар дасти рост дорад. Ҳат- то дар бисёре аз кишварҳо бар ивази адола- ти судӣ вожаи «Фемида»-ро истифода мебаранд. Масалан, агар «Фемидаи укра- инӣ» ном баранд, мо дарк менамоем, ки суҳан дар бо- раи адолати судии Ҷумҳурии Украина меравад.

Сифатҳои олиҳаи адо- лат — Фемида тарозу, шамшер, либос ва чашмбанд мебо- шанд.

Тарозу — рамзи қадимии

Муҳаммад САТТОРОВ
донишқӯи соли 2

Таърихи гурзандозии до- варон ба замонҳои қадим рост меояд. Дар илм дар бораи санаи тақрибии истифодаи гурз дар судҳо андешаи яғ- на вучуд надорад. Аммо, яқинд тах- минҳо мавҷуданд, ки ба назар қоби- ли эътимод мебо- шанд. Таърихи пайдоиши гур- зи довар ҳеле ҷолиб аст ва ин сифат аз за-

монҳои қадим маълум буд. Ҳатто дар аҳди қадим фа- рзияе дар бораи истифодаи ав- валини гурз мавҷуд аст. Ҳанго- ми сохтани маъбади Сулаймон дар Ерусалим, бинокор Адони- рам бо болға қушта шуд. Дар ин ҳолат, ӯ як навъ атрибутӣ ҳукми шахс баромад намуд.

ГУРЗИ ДОВАР

(болғаи судья)

Ба гуфтаи баъзе қоршино- сон, болға дар дасти судья ба ша- рофати масонҳо пайдо шудааст. Масонҳо бо тақя ба қиссаи дар боло зикршуда гурзро ҳамчун рамзи ҷазо ва офариниш исти- фода мебарданд. Махз бо ҷу- нин мавзӯи воҳӯрии масонҳо қушода ва пӯшида буд. Ишти- рокчиёни воҳӯриҳои масонӣ ба зарба задан бо эҳтироми зиёд муносибат мекарданд. Ин рам- зи қувваест, ки ҳама монеаҳо ва мушқилот, ки одамонро аз ҳам ҷудо мекунанд, несту но- буд мекунад ва ба ин васи- ла роҳи ваҳдату ягонагии онҳоро мекушоад.

Гурзандозӣ ин тасви- рест, ки адолат ва тартиби ҷаласаи судро ифода ме- кунад. Ин тасвир бо таъсири

истех- соли фил- мҳои Ҳолливуд ва шабақаҳои телеви- зионии ватанӣ ташаккул ёфтааст. Барои бинандаи америкӣ аз ақсари иёлотҳо мавҷудияти гурз дар дасти судья нияти аслии қорғардон нест, балки ҳақиқати воқеии зинда- гӣ аст. Амалияи муроҷиат ба судҳо ҳеле маъмул аст. Америкӣ ба додгоҳ муроҷиат мекунанд ва тақрибан дар ҳама иёлотҳо яке аз рамзҳои ҳокимияти судӣ гурз ё болға аст.

ҲОЛАТҲОИ ИСТИФОДАБАРИИ ГУРЗИ ДОВАР

Ин ҳислати муҳими довар гурзи судья ё гурзани раис номида мешавад ва он номи дигаре на- дорад. Он одатан аз ҷӯб сохта ме- шавад ва дастаки ҷингила дорад. Довар онҳоро дар пойгоҳи махсус мезанад то садои зарба қавитар шавад. Гурзбандӣ рамзи қудрати судья ва ҳукуку ӯ барои истифодаи вақолатҳо дар муроғиба мебошад.

Ақсар вақт он бо мақсади ба тартиб даровардани ҷаласаи та- рафҳо, ки ҳеле эҳсосотӣ ҳастанд ва ба баррасии парванда шалидан муносибат мекунанд, истифода мешаванд. Ва ба тавре ки судья набояд бори дигар овози ҳудро баланд қунад, вай аз ин сифат истифода мекунад. Ҳамзамон гурз рамзи ҳуқуқ ба қарори ниҳой мебошад. Ҷунин гурзандозӣ низ дар музоҷаҳо истифода мешавад.

Он дар ИМА, Бритониё ва бисёр кишварҳои англиса- бон

ва - сеъ исти- фода мешавад.

Дар Тоҷикистон гур- зи судьяро конун пешбини накар- дааст, аммо баъзан онро истифода мебаранд. Масалан, дар барно- маҳои додгоҳи. Ғайр аз судҳо, дар бисёр кишварҳо гурзандозӣ дар музоҷаҳо барои анҷом додани тендер барои қитъаи мушаххас истифода мешавад.

ЗАРАРИ БЕГУНОҲОНА

Яке аз соҳаҳои мустақили ҳуқуқии кишвар ҳуқуқи ҷиноятӣ ба ҳисоб меравад, ки ба худ аломату хусусиятҳои хосси фарқкунандаро соҳиб буда, нисбати дигар соҳаҳо тафовутҳои зиёдро доро мебошад. Аз ҷумла, як аз фарқи-яҳои соҳаи мазкур дар он аст, ки барои расонидани зарари бегуноҳона ҷавобгариҳо пешбинӣ намесозад.

Бегуноҳ расонидани зарар дар моддаи 31 Кодекси ҷиноятӣ ҚТ пешбинӣ шудааст. Яке аз хусусиятҳои муҳимми кирдори мазкур дар он аст, ки содир кардани ҷунин кирдор мувофиқи баъзе моддаҳои дахлдори Қисми махсуси Кодекси ҷиноятӣ ҷавобгариҳои ҷиноятиро ба вучуд намеорад. Аз ҳамин лиҳоз, бегуноҳ расонидани зарар ҷунин маъно дорад, ки зарар бе гуноҳи қасдона ё беэҳтиётӣ, яъне тасодуфан расонида шудааст.

Далер БОБОЕВ
донишҷӯи соли 3

Кирдор бегуноҳ содир-шуда эътироф мешавад, агар шахси содирнамудаи он хавфнокии ҷамъиятии ҳаракати (беҳаракати) худро дарк накарда бошад ва вобаста ба ҳолатҳои қор намебоист ё наметавонист онро дарк кунад ё имконияти фаро расидани оқибатҳои барои ҷамъият хавфнокро пешбинӣ накарда бошад ва вобаста ба ҳолатҳои қор намебоист ва наметавонист онро пешбини кунад.

Қонунгузориҳои ҷиноятӣ ҚТ барои он бегуноҳ расонидани зарарро ҷиноят эътироф накардааст, ки шахс дар ҳолати мондашавии асабу рӯҳ ва дигар шароитҳо қарор дорад ва наметавонад, ки кирдор ва ҳаракати ба ҷамъият хавфноки худро дарк

намоёнд. Масалан, кормандони тиб вазифадоранд, ки мутобиқи қонун ё қоидаҳои махсус ба беморон ёри расонанд. Аммо духтуре, ки ба садамаи нақлиётӣ дучор мешавад, ҳама дар ҳолати оқибат қарор мегирад, барои ёри нарасонидан ба бемор (моддаи 128 ҚЧ) ба ҷавобгариҳои ҷиноятӣ кашида намешавад, ё вақте ки шахс дар натиҷаи тӯфони саҳт ба нафари дигар бар меҳӯрад ва ӯ ба замин меафтад, ки дар натиҷа зарар ба саломатӣ мебинад. Дар ин сурат низ, шахс ба ҷавобгариҳои ҷиноятӣ кашида намешавад, чунки шахс имконияти дарк кардани кирдори худ ва оқибати бавҷудомадаро пешбинӣ карда наметавонист.

Ҳамаин тавр, бегуноҳ расонидани зарар (тасодуф) тибқи қонун ҷавобгариҳои ҷиноятӣ ва сазовори ҷазо будани кирдорро истисно менамояд.

ШАРИКӢИ ТАФРИҚАВӢ ВА МОНИСТИКӢИ

Падидаи шарикӣ дар ҷиноят яке аз институтҳои муҳимтарин ва мураккабтарин дар илми ҳуқуқи ҷиноятӣ ба ҳисоб меравад. Таҷрибаи ҳуқуктабиқкунӣ нишон медиҳад, ки шумораи зиёди ҷиноятҳо дар шарикӣ содир мешаванд ва аз ҳамаин сабаб дар қонунгузори шарикӣ дар ҷиноят ҷои муҳимро ишғол намудааст.

Дар илми ҳуқуқи ҷиноятӣ олимони ду низомии шарикӣ дар ҷиноятро ҷудо мекунанд: тафриқавӣ (дифференсионӣ) ва монистикӣ.

Низомии тафриқавии шарикӣ дар ҷиноят низомест, ки ҳамаи шахсон содиркунандаи як ё зиёда ҷиноят, новобаста аз намуни ҷиноят ва сатҳи иштироки онҳо ба иҷрокунанда ва шарикон тақсим мешаванд. Дар ин низом иҷрокунанда нақши марказӣ дошта, шарикони дигар нақши ёридиҳандаро мебозанд. Дар робита ба ин, нисбати иҷрокунанда ҷазои вазинтар таъин мегардад. Ба ин намуни низом давлатҳои Олмон, Швейтсария, Финляндия, Испания, Япония, Нидерландия ва ғ. дохил мекунанд.

Низомии монистикии шарикӣ дар ҷиноят ҷунин низомест, ки ҳамаи шахсон содиркунандаи як ё зиёда ҷиноят новобаста аз он ки онҳо ҷиноятро алоҳида ё якҷоя ба дигар шахсон содир мекунанд ё ба дигар шахсон барои содир намуни ҷиноят мусоидат менамоянд, шарикони баробар ҳисоб шуда, ҳамчун “иҷрокунандагон” ном бурда мешаванд. Ба ин намуни низом давлатҳои Австрия, Норвегия, Дания, Италия,

Бразилия, Шведсия, Чехия ва ғайраро дохил мекунанд.

Дар Кодекси ҷиноятӣ Олмон (с.1871) мафҳуми шарикӣ дар ҷиноят дода нашудааст, аммо дар доктринаи ҳуқуқи ҷиноятӣ ба сифати шарикӣ дар ҷиноят иштироки якҷанд шахс дар содир намуни амали ҷиноятӣ қасдона фаҳмида мешавад.

Тибқи параграфи 25 ҚЧ Олмон метавон ҷунин намуни иҷрокунандаи шарикӣ дар ҷиноятро фарқ кард:

- 1) иҷрокунандаи бевосита;
- 2) иҷрокунандаи бавосита (ба воситаи дигар шахсон содир мекунанд);
- 3) иҷрокунии якҷоя (ҳар як иштирокчи барои ҳаракатҳои худаш ҷавобгар аст). Ба ғайр аз ин, ду намуни дигари шарикон — таҳриқкунанда ва ёрдамчи низ ҷудо карда шудааст.

Қонуни ҷиноятӣ Англия тамоми шарикони ҷиноятро иҷрокунанда номида, намуни иҷрокунандагори ҷунин тақсимбандӣ намунидааст:

1. иҷрокунандаи яқумдараҷа (ташқилкунанда, иҷрокунанда);
2. иҷрокунандаи дуумдараҷа (таҳриқкунанда, ёрдамчи);
3. шарикони то содир ҷиноят ҷойдошта;
4. шарикони баъди содир ҷиноят.

Дар Кодекси ҷиноятӣ Чопон (с.1907) ба масъалаи шарикӣ боби алоҳида (боби 11) бахшида шуда, аммо мафҳуми институти шарикӣ дар ҷиноят оварда нашудааст, лекин се намуни шарикони ҷиноятро пешбинӣ кардааст: иҷрокунанда, таҳриқкунанда ва ёрдамчи. Дар ҳуқуқи ҷиноятӣ Чопон ду намуни шарикӣ дар

Шохруҳ ЗАБИРОВ
донишҷӯи соли 3

ҷиноятро ҷудо мекунанд: шарикони ихтиёрий ва шарикони маҷбурӣ.

Мувофиқи м. 64-и ҚЧ Чопон нисбати таҳриқкунанда ва ёрдамчи ҷазоҳои қарима ва ҳаби ҷиноятӣ таъин мешавад, агар ҳолатҳои махсуси дигар ҷой надошта бошанд.

Қумхурии Мардумии Чин (Хитой)

Дар Кодекси ҷиноятӣ Чин (с.1997) мафҳуми шарикӣ дар ҷиноят ҷунин шарҳ дода шудааст: иштироки якҷояи қасдонаи ду ё зиёда шахсон дар содир намуни ҷиноят эътироф мешавад (м.25 ҚЧ Чин). Ҷунин намуни шарикӣ дар ҷиноят нишон дода шудааст: ҷинояткори асосӣ, ёрдамчи ва таҳриқкунанда. Ба сифати ҷинояткори асосӣ ташқилкунанда, роҳбари гурӯҳи ҷиноятӣ, иҷрокунанда баромад мекунанд.

Ҳуллас, шарикӣ дар ҷиноят падидаи мураккаби илми ҳуқуқи ҷиноятӣ ба шумор меравад. Тибқи қоида содир намуни ҷиноят дар шарикӣ дар ҳайати гурӯҳ ё иттиҳоди ҷиноятӣ хавфноктар аст, назар ба он ҷинояте, ки як шахс содир мекунанд.

Саидакмал АБДУЛЛОЕВ
магистри соли 2

Баробари соҳибхитёр гардидани ҚТ мархилаи нави ташаккули инкишофи давлатдорӣ оғоз гардид. Зарурат пеш омад, ки ба масъалаи рушди нури ақлонӣ ва моликияти зехнӣ диққати махсус дода шавад. Чунки дар ҷаҳони муосир, вақте ки илм ва технология бо суръати инкишоф менамояд, рушди моликияти зехнӣ дар ҳар як мамлакат гавари таъмини амнияти иқтисодӣ ва рушди иқтисодиёти инноватсионии он мебошад.

Мафҳуми «моликияти зехнӣ» дар моддаи 1125 Кодекси граждании ҚТ чунин маънидод мегардад: моликияти зехнӣ ин ҳуқуқҳои амволи ва (ё) ғайриамволии

шахсӣ нисбат ба натиҷаҳои фаъолияти зехнӣ, воситаҳои фардиқунонии иштирокчиёни аҳдҳои граждании, фардиқунонии маҳсулот, қорҳо ё хизматрасонии иҷрошаванда ва ҳамчунин объектҳои дигари ба онҳо баробаркардашуда мебошад.

Маҳсули зехнӣ ва ҳуқуқи соҳибшавӣ ҳуқуқи молро ба худ гирифта, гардиш мекунад. Дар кишварҳои пешрафтаи ҷаҳон то 70-85%-и афзоиши ММД ба ҳиссаи технологияи нав ё такмилёфта, маҳсулот ва таҷҳизот рост меояд. Дар бозори моликияти зехнӣ хариду фурӯши дорониҳои (активҳои) ғайримоддӣ рӯз аз рӯз афзоиш меёбад. Масалан, ширкати Nestle (Нестле) аз ширкати Rovntre (Ровнтре) фирмаро бо нархи 5 млн. фунт харидорӣ намудааст, ҳол он ки нархи дорониҳои моддӣ он ҳамагӣ 1 млн. фунт стерлинг арзиш дошт.

Қайд кардан бамаврид аст, ки нархгузориҳои моликияти зехнӣ қори ниҳоят душвор мебошад. Нисбат ба

дигар намудҳои моликият (бино, мошин) нархгузориҳои моликияти зехнӣ арзиши ҳуқуқро ба натиҷаҳои меҳнати ҳуқуқӣ муайян мекунад. Натиҷаҳои фаъолияти эҷодии инсон чун предметҳои нархгузорӣ буда, хатари ғайримоддиро дар худ таҷассум менамояд.

Албатта, моликияти зехнӣ чун дигар намуди моликият бояд арзиши худро дошта бошад, аммо дар масъалаи арзёбӣ намудани нархи ин гуна моликият дастовардҳои мутаассифона ҳоло кам мебошанд. Камбудии нархгузориҳои объектҳои моликияти зехнӣ ҳатто дар мамлакатҳои тараққикарда низ ҷой дорад.

Барои баҳодиҳии объектҳои моликияти зехнӣ якҷанд усулҳои гуногун мавҷуд мебошанд, ки ҳар кадоме ба равиши мушаххас асос ёфтаанд.

Дар байни усулҳои муайян намудани нархи объектҳои моликияти

зехнӣ усули калкулятсияи хароҷотҳо ҷой дорад, ки он маҷмӯи хароҷотҳоро барои бунёд, харид, хифз, истехсол ва фурӯши объектҳои моликияти зехнӣ дар бар гирифта, бо ин роҳ нархи объектҳои моликияти зехнӣро муайян мекунад.

Усули дигаре, ки ҳоло васеъ истифода мешавад ин усули бозорӣ буда, дар ин ҷо нарх аз рӯи муқоисақунии молҳо ба якдигар муайян карда мешавад.

Усули даромаднокӣ ба тарзи васеъ истифодашаванда буда, арзиши моликияти зехнӣ аз нуқтаи назари эҳтимолияти дар оянда ба харидор, ё ин ки ба сармоягузор даромаднокии он муайян карда мешавад.

Дар шароити ҳозира усулҳои дақиқтарини муайянкунии арзиши объектҳои моликияти зехнӣ барои намудҳои алоҳидаи он ҷустуҷӯ мешавад.

Арзёбии объектҳои моликияти зехнӣ як раванди тӯлонӣ ва

заҳматталаб аст, ки аз ин ҷода барои ҳалли вазифаҳои бамӣномада таҳия ва татбиқи ҷанле аз ҷорабиниҳоро тақозо менамояд. Чунинчи:

- ташкили бозори навоариҳои илмӣ бо назардошти ҳалли масъалаҳои молиявӣ иқтисодӣ, ташкили, ҳуқуқӣ, дарёфти роҳҳои нави татбиқи он дар доираи инкишофи минтақаҳои озоди иқтисодӣ дар мамлакат;

- тахти хифзи давлат қарор гирифтани моликияти зехнӣ;

- бо назардошти мураккаб будани нархгузориҳои моликияти зехнӣ сараввал, аз тарафи мақомоти махсус ё гурӯҳи олимони таҳия намудани роҳҳои аз ҷиҳати илмӣ асоснокӣ нархгузорӣ.

Ҳамин тавр, дар ин самт, ҳуб мешуд, ки аз ҷониби мақомоти давлатӣ санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ таҳия ва тасдиқ карда шавад. Ба ин васила, дар бозори дохилии кишвар имконияти васеи нархгузориҳои моликияти зехнӣ ба вуҷуд меояд.

КОММОРИЕНТҲО ДАР ХУҚУҚИ МЕРОСӢ

Бузургмехр НУРАЛИЗОДА
донишҷӯи соли 2

Офатҳои табиӣ, заминчунӣ ва дигар ҳолатҳои ғайриҷашмдошт аксар вақт боиси марғи шумораи зиёди одамон, аз ҷумла тамоми аҳли оила мегардад. Дар ин вақт, масъалаи тартиби меросгузорӣ аз шахси ғавтида ба меросхӯрон ва гузариши мерос ба миён меояд.

Мафҳуми «коммориентҳо» аз калимаи латинии «commorientes» гирифта шуда, маънои «ғавти якҷоя»-ро дорад. Коммориентҳо дар ҳуқуқи меросӣ ин шахсоне мебошанд, ки дар як вақт ғавтидаанд ва имконияти гирифтани меросро пас аз ҳамдигар гум кардаанд.

Ин падидаи ҳуқуқӣ вақте ба амал меояд, ки дар давоми як шабонарӯз шахсоне, ки яке аз онҳо соҳибмӯлк ва дигаре бошад, вориси ӯ ба ҳисоб меравад, вафот карда бошанд. Дар ин ҳолат, баъд аз вафоти онҳо

имконияти гузариши мерос аз байн рафта, ворисони онҳо даъват карда мешаванд. Дар ҳаёт на ҳама вақт имконияти муайян кардани соат ва дақиқаи мушаххаси вафоти шахс ҷой дошта метавонад. Аз ин рӯ, замонӣ қушода шудани мерос-ғавти шахс ба ҳисоб меравад.

Вобаста ба коммориентҳо дар қисми 3 моддаи 1142 Кодекси граждании ҚТ муқаррароти зерин дарҷ шудааст: агар дар давоми як шабонарӯз (бисту чор соат) шахсоне, ки ҳуқуқ доштанд яке пас аз дигаре мерос гиранд, вафот карда бошанд, онҳо дар як вақт вафоткарда эътироф мешаванд ва ба меросгири ворисони ҳар яки онҳо даъват карда мешаванд.

Инчунин дар қисми 4 моддаи мазкур пешбинӣ гардидааст, ки агар суд вафот намудани якҷанд шахсро дар натиҷаи бедарак ғойб шудан дар ҳамаҷон як ҳолат ғавтида эътироф намояд, пас онҳо дар як вақт вафоткарда эътироф мешаванд ва меросгири баъди ҳар яки онҳо қушода мешавад ва ба меросгири ворисони ҳар яки онҳо даъват карда мешаванд.

Муносибатҳои меросӣ вобаста ба коммориентҳо дар давлатҳои хориҷӣ ба тарзҳои гуногун танзим карда шудааст. Масалан, дар Олмон меъёриҳои ҳуқуқӣ вобаста ба коммориентҳоро қонун дар бораи бедарак ғойбшудагон аз 4 июли 1939, дар Ирландия бошад, Қонун дар бораи меросгузорӣ, дар Британияи Кабир бошад, қонун дар бораи моликият танзим мекунад.

Қонунгузориҳои қатор кишварҳои дигар, ба монанди Қазоқистон, Гурҷистон, Туркменистон, Филиппин, Чили ва ғайра муқаррароти меъёриро монанд ба қонунгузориҳои ҚТ пешбинӣ менамоянд.

КАФОЛАТИ ДАҲЛНОПАЗИРИИ МАНЗИЛ

Ҳуқуқ ба манзил яке аз ҳуқуқҳои асосии инсон ба ҳисоб рафта, дар сатҳи қонуни асосии давлат кафолат дода шудааст. Аз ҷумла, дар асоси Конституцияи ҚТ ҳар шахс ҳуқуқ ба манзил дошта, манзили ӯ даҳлнопазир мебошад. Вайрон намудани даҳлнопазирӣ манзил ҷиноят ба ҳисоб рафта, боиси поймолшавии ҳуқуқи конституционӣ шахс мегардад. Бинобар ин, дар моддаи 147 Кодекси ҷиноятии ҚТ муқаррарот оид ба маъни вайрон кардани даҳлнопазирӣ манзил мустақкам гардидааст, ки мувофиқи ин модда вайрон кардани даҳлнопазирӣ аз ғайриқонунӣ даромадан ба манзил бар ҳилофи хоҳиши шахси дар он истиқоматкунанда ё қасеро аз манзил маҳрум кардан иборат аст.

Бояд қайд намуд, ки тахти мафҳуми манзил биное, ки барои ба таври доимӣ ё муваққатан зиндагонӣ кардани одамон пешбинӣ шудааст (хонаи инфиродӣ, утоқи алоҳида, хобгоҳ, ҳуҷра дар меҳмонхонаҳо, бустонсарой ва ғайра), ҳамчунин он қисмҳои таркибии бино, ки барои истироҳат, нигоҳ доштани молу мӯлк ё ин ки қонунгардонидани дигар талаботҳои одам истифода мешаванд (балкон, анборхона ва ғайра), фаҳмида мешавад.

Манзил ҷое эътироф мешавад, ки барои истиқомати доимӣ ё муваққатии инсон пешбинӣ гардидааст. Ғайриқонунӣ даромадан ба манзил бе розигии соҳибӣ манзил ҳоҳ бо роҳи пинҳонӣ ё бо роҳи ошкоро ба он мебошад. Вайрон намудани даҳлнопазирӣ манзил танҳо дар ҳолатҳои зарурӣ, барои пешгирии сӯхтор, ҷиноят ва ғайра ҷиноят эътироф намешавад.

Дар қарори Пленуми Суди Олии ҚТ оварда шудааст, ки ғайриқонунӣ ворид гаштан ба манзил танҳо ба се

Кубод ЮСУФЗОДА
донишҷӯи соли 4

мақсад аст, яъне дуздӣ, ғоратгарӣ ва роҳзанӣ анҷом дода мешавад.

Аслан тахти мафҳуми ғайриқонунӣ дохил шудан ба манзил, бино ё дигар амборхона бояд ба онҳо бо мақсади содир намудани дуздӣ, ғоратгарӣ ё роҳзанӣ ғайриқонунӣ бо таври пинҳонӣ ё ошкоро даромадан фаҳмида шавад. Бо роҳи фиреб дохил шудан ба манзил низ даҳлнопазирӣ манзилро вайрон мекунад, чунки фиреб дар қарори Пленуми Суди Олии ҚТ ҳамчунин роҳи осон намудани ҷинояти дуздӣ пешбинӣ шудааст.

Дар асоси гуфтаҳои болозикр метавон ба ҳулоса омад, ки қонунгузориҳои ҚТ даҳлнопазирӣ манзили шахсро кафолат дода, дар доираи қонунҳои алоҳида низ ҳолатҳои истисноиро муқаррар намудааст. Аммо, ҳолатҳои истисноӣ бо мақсади таъмини ҳуқуқи озодиҳои дигарон, тартиботи ҷамъиятӣ, амнияти давлат, асосҳои соҳтори конституционӣ, хифзи саломатии шаҳрвандон ва ғайра раво дониста мешавад.

Инак, боз баҳор омад. Баҳори нозанину дилрабо, ки паёмовари рӯзи наву соли нав, яъне чашни ҷаҳонии Наврӯзи дилафрӯзу оламафрӯзи тоҷикон аст. Воқеан, мо тоҷикон мардуми хушбахт ҳастем, ки чунин чашни фархундае дар масири ҳазорсолаҳо аз ниёгонамон мерос мондаву феълан насибамон гаштааст.

Имрӯз чашни Наврӯз хусусияти байналмилалиро ба худ касб намуна, дар тамоми давлатҳои сайёра таҷлил карда мешавад. Ин башорат аз он медахад, ки таърих ва фарҳанги миллати тоҷикро ҷомеаи ҷаҳонӣ эътироф кардаву бад-ин васила обрӯву нуфузи Тоҷикистонро дар арсаи байналмилалӣ боз ҳам баланд бардошт. Дар роҳи шинохти таъриху фарҳанги миллати тоҷик ва муаррифии шоистаи он дар сатҳи байналмилалӣ нақш ва мавқеи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон бениҳоят бузург мебошад. Бо ташаббусҳои пайвастаи ин абармарди таърих Наврӯз аз ҷониби СММ ҳамчун иди байналмилалӣ пазируфта шуд.

Наврӯз дорои таърихи кухан

буда, аз рӯи сарчашмаҳои нодири таърихӣ ба замони нахустин подшоҳи Пешдодиён – Кайхусрав рафта мерасад. Аммо, адабиёти илмӣ ишора бар он менамоянд, ки

НАВРҮЗ – РАМЗИ БАРҶАСТАГИИ МИЛЛАТ

бавучудоварандаи чашни Наврӯз Ҷамшед мебошад. Яъне, метавон гуфт, ки Наврӯз таърихи беш аз шашазорсола дорад.

Наврӯз марҳилаҳои гуногуни таърихро паси сар намуда, тавонист то манзалати худро нигоҳ дорад. Дар замони шӯравӣ ин чашнро чун иди мусалмонон мешинохтанд. Бо заҳмат ва талошҳои абармардони миллат, фарзандони асилу сарсупурдаи халқи тоҷик иди Наврӯз то ба мо омада расид.

ҶТ пас аз касби Истиқлолияти давлатӣ дар роҳи шинохти таъриху фарҳанги миллати аҷдодӣ қадамҳои устувор гузошта, тавонист асолати таърихӣ худро зинда гардонад, ки далели ин гуфтаҳо ҷаҳонӣ намудани чашни Наврӯз мебошад. Яъне, чашни Наврӯз аз ҷониби ЮНЕСКО ба феҳристи ёдгориҳои ғайримодии ҷаҳонӣ ворид карда шуд ва ҳамасола 21-уми март чун Рӯзи таҷлили чашни Наврӯз дар саросари ҷаҳон қайд карда мешавад.

Халқи тоҷик имрӯз ифтихор аз он дорад, ки соҳиби ватани ободу ором аст. Маҳз оромиву осудагии Ватани азизамон заминаи меғузорад, ки мо дар фазои сулҳу осоиш аз чашнҳои таърихӣ худ ёдовар шуда, онҳоро бо шахомати баланд

Сафаргул ШОКУЛОВА
ассистенти кафедраи ҳуқуқи
судӣ ва назорати прокурорӣ

таҷлил намоем. Дар сатҳи баланд чашн гирифтани Наврӯз ба ҳукми анъана даромада, халқи тоҷик бо омадани он хонаву дари худро тозаву озода менамоянд ва кинаву хусуматро аз вучуди худ дур месозанд, ки ин гувоҳи зебоипарастӣ ва инсондӯстии онҳоро нишон медахад. Пояндаву ҷовидон бод, Наврӯзи тоҷикон!

